

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882. Första Kammaren. N:o 12.

Onsdagen den 22 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till Riksdagens förordnanden:

N:o 4, för de utsedde ledamöterna i Tryckfrihetskomitén.

N:o 6, för Advokatfiskalen m. m. N. A. Fröman att vara Riksdagens Justitieombudsman; och

N:o 7, för f. d. Advokatfiskalen m. m. T. A. Billbergh att vara Riksdagens Justitieombudsmans suppleant.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 15 och 17 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 9, i anledning af väckt motion om förändrad lagstiftning angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.

*Föreslagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.*

Grefve Mörner: För hvar och en, som bevisat riksdagen någon längre tid eller eljest tagit kännedom om förhandlingarne vid riksdagarne, framstår att en del motioner ofta återkomma; blifva de afslagna vid den ena riksdagen, förnyas de vid den derpå följande. Man hör äfven ibland personer drifva den satsen, att denna omständighet, att en motion sålunda återkommer, skulle utgöra ett bevis för att bakom motionen ligger ett verkligt behof, att således det är en angelägenhet af vigt, som måste framhafvas, och att denna vigt utgör orsaken hvarför dessa förslag återkomma. För min del får jag helt och hållet bestrida denna uppfattning. Det är nemligen så och torde icke kunna jäfvas, att ett icke ringa antal af Riksdagens ledamöter anse det som ett nödtvång att framlägga en motion. Om de icke framlagt något förslag eller åtminstone tecknat sig såsom biträdande ett af annan motionär väckt förslag, äfventyra

*Föreslagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.*
(Forts.)

de att i sina hemorter anses såsom overksammas eller mindre betydande medlemmar af Riksdagen. Derför motionera de gång på gång om både likt och olik, och utgången visar att åtminstone en del af dessa motioner framstälts utan skäl. Hvad nu ifrågavarande motion beträffar, vill jag icke bestämdt uttala, till hvilken klass den bör hänföras; till de ofta återkommande måste man i alla händelser räkna den. Jag är icke nu i tillfälle eller, rättare sagdt, jag har icke gjort mig besvär att efterse, vid huru många riksdagar denna fråga förevarit, men jag vet att derom framkommit åtskilliga förslag, och att dessa förslag blifvit afslagna.

Här har nu åter framträdt samma yrkande i fråga om enskilda sammankomster för andaktsöfningar, och Lag-Utskottet har, det måste jag medgifva, stannat vid samma hemställan, som i fjor. Den gånge ledde Lag-Utskottets åsigt icke till någon påföljd, ty Riksdagen afslög Utskottets hemställan; och jag vill för min del tillstyrka, att så blifver förhållandet äfven nu.

Man bör vid bedömande af motionen ställa den på dess rätta ståndpunkt. Ofta och i synnerhet i fråga om motioner af den art, som den nu förevarande, griper man till skäl och argumenter från alla håll, söker göra frågan till en samvettsak eller en sensationsaffär, i det man talar om intolerans, obillighet och ofördragsamhet mot olika tänkande. Men om man gör sig besvär att granska den sak, som afhandlas, och sönderdela dess innehåll, skall man ovilkorligen finna, att det alldeles icke är fråga om något sådant. Man kan med allt lugn besluta i frågan, utan att man rimligtvis kan anses för intolerant. Det är icke här fråga om att lägga band på någons samvettsfrihet eller att utöfva något tvång i fråga om människors öfvertygelse i religiösa angelägenheter. Vi medgifva här i landet, att det får bilda sig församlingar, som icke tillhöra den evangeliskt-lutherska kyrkan, blott de iakttaga vissa särdeles enkla formaliteter, hvilka icke kunna anses betungande eller nedtryckande för någon. Det är tillåtet för hvem, som det vill, att utträda ur statskyrkan. Dessa få bilda egna församlingar, hafva egna kyrkor och egen gudstjenst och sköta om sin tro på det sätt de anse vara med sitt samvete bäst förenligt. Att likvisst det svenska samhället ännu håller derpå, att, med undantag för det folk, som var föregångare till kristendomen och ur hvars sköte denna lära framgick, nemligen judarne, i öfrigt icke bekännare af *okristna* läror tillåtas bilda församlingar, är en sak, som jag för min del anser vara både rättvis och billig, dock är vid detta tillfälle icke egentligen derom fråga.

Hvad innehåller nu denna förordning af år 1868, hvars förändring man så ifrigt yrkar och påstår vara nödvändig? Den innehåller, att om vid sådana sammankomster, som i förordningen omnämnas och som äro så lofliga, som man rimligtvis kan begära — ty den evangeliskt-lutherska lärans bekännare skola väl åtnjuta frid vid utöfvandet af sin egen gudstjenst — någon uppträder, »som ej är prest eller enligt Kyrkolagen berättigad att offentligen predika, såsom lärare vid andliga föredrag, som anses leda till söndring i kyrkligt hänseende eller förakt för den allmänna gudstjensten, eller eljest till undergräfvande af religionens helgd, ankomme på kyrko-

rådet att honom förbjuda att i berörda egenskap inom församlingen vidare uppträda».

Församlingen åsyftar således endast att inom sig få ett sådant stadgande, som kan bibehålla ordning och lugn och hindra sådana, som, ehuru de säga sig tillhöra den evangeliskt-lutherska läran, hysa och drifva åsigter, som äro stridande emot och, derest de skulle göras gällande, komme att förstöra och undergräfvä samma lära, att inom församlingen uppträda. Någon myndighet skall väl finnas, som i detta fall inom församlingen skall utöfva tillsyn. Med den liberalitet, som utmärker den svenska kyrkoförfattningen, och i strid mot hvad som är förhållandet, åtminstone inom en annan ganska betydande kyrka, har här blifvit lagdt icke *endast* i presterskapets hand att utöfva en sådan tillsyn och utfärda dylika förbud. Man skulle väl möjligen kunna säga, att egentligen presterskapet vore den myndighet, åt hvilken denna omsorg borde kunna anförtras, men så har man emellertid icke här i landet förfarit, utan man har öfverlemnadt denna tillsyn åt presterskapet *och kyrkorådet*. Detta består af inom församlingen valde män, kände för nit och gudsfuktan och i åtnjutande af ett mera framstående godt medborgerligt förtroende. Då vill jag fråga: Kan man väl antaga, att hos dessa personer, hos hvilka man väl kan förutsätta lugn besinning och kärlek till rättvisa, denna dem gifna makt skall kunna urarta till något som kan kallas förtryck, eller att de utan skäl skola utöfva den myndighet, som lagen lagt i deras händer? Man har visserligen förspott att, då kyrkorådet någon gång begagnat sig af den åt detsamma anförtrödda makt, bittra klagomål deröfver hafva uppstått. Man kan klaga öfver allting här i verlden, men man har icke sett styrkt att dessa klagomål i allmänhet varit befogade, eller att kyrkorådet utöfvat sin myndighet utan skäl eller för annat ändamål än för upprätthållande af den ordning och den disciplin, som inom kyrkan måste råda. Ty då kyrkan medgifver att personer, som icke äro prester eller eljest, som det står i förordningen, enligt Kyrkolagen berättigade att offentligen predika, få uppträda vid enskilda sammankomster, så är det väl icke för mycket att när dessa män, som då uppträda och skola tolka evangelii läror — ty någon annan än den evangeliskt-lutherska läran påstå de sig icke förkunna — samla kring sig en allmänhet, hos hvilken man icke kan alltid förutsätta nog omdöme och förstånd att skilja det sanna och goda ifrån öfverdrifter, utan som af stora ord och fraser låter bedära sig derför att de framföras med en viss pathos och emphasis, att kyrkorådet eger förbjuda dem att inom församlingen vidare uppträda, när söndring i kyrkligt hänseende genom deras uppträdande förorsakas. Det är väl icke annat än hvad som erfordras för att bibehålla inom kyrkan någon ordning och reda.

Man har äfven fäst sig vid, att det i dylika fall skulle kunna stadgas böter, och att dessa böter skulle kunna uttagas. Jag vill då fråga: ett förbud utan kraft att sättas i verket, som icke medför någon påföljd, som väl står i lagen, men för hvars öfverträdande intet ansvar finnes stadgadt, är icke ett sådant förbud ett rent gyckel, och fordrar icke nödvändigheten att det stadgas en påföljd, som

*Föreslagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

Föreslagen visar att samhället vill göra förbudet gällande mot den, som öfver-
ändring af träder detsamma?
förordningen

ongående sär- Vackra ord är det icke så svårt att komma fram med, om man
skilda sam- bara öfvar sig litet med saken; i synnerhet om man icke är så noga
mankomster med att dessa ord skola innebära en full sanning, utan endast de
för andahts- låta bra, så framkastas de. Så se vi nu här, huru Utskottet i sitt
öfning. utlåtande talar om — jag vill dock ej säga, att det icke är skrifvet
 (Forts.) i god tro — att kyrkan skall strida med andliga vapen, och att alla
 irrlärer skola bekämpas endast med ordets och sanningens makt.

Det är sant, att sanningens vapen är ett godt vapen, men det räcker icke alltid till. De som föra hennes talan göra det modigt och varmt visserligen, men stilla och rättrådigt, och hafva icke i sin makt dessa högtrafvande fraser, dessa kraftuttryck om död och förbannelse m. m., med hvilka dessa predikanter slå omkring sig och gripa en allmänhet, som icke förstår betydelsen och det verkliga innehållet deraf. Huru vittna icke alla länders historia och erfarenhet om att stora och grofva irrlärer i religiöst, politiskt och socialt hänseende, oaktadt mot dem kämpats med ordets och sanningens vapen, vunnit framgång, om icke för alltid, dock för så lång tid, att de åt samhällena tillfogat djupa och svåra lidanden. Bäst vore visserligen, om man kunde lita på att sanningens ord alltid gjorde sig gällande, men erfarenheten visar oss, att detta ingalunda är eller kan vara fallet.

Jag förmodar att framdeles under diskussionen komma att uppträda större krafter, än som stått mig till buds, för att bekämpa denna fråga; men då jag varit ledamot af Utskottet och mot detta förslag reserverat mig, och gjort detta icke annorlunda än på fullt allvar, har jag ansett mig berättigad, ja, nära nog tvungen att uttala min mening och icke dölja mig bakom en anteckning på ett papper, en så kallad reservation. Hvad utgång saken här kan få kan jag icke veta, men jag vågar hoppas, att denna Kammare skall likasom i fjor äfven nu afslå detta förslag och derigenom visa att, ehuru den hyllar tolerans och rättvisa och billighet, den dock icke kan vilja öppna dörren för sjelfsväld och otyglade lidelsers framfart.

För min del yrkar jag afslag på Utskottets här gjorda framställning.

Herr Sundberg: Det är verkligen föga angenämt — jag måste bekänna det — att å nyo nödgas taga till ordet i denna fråga. Jag hade hoppats, att hon skulle få tills vidare hvilat eller åtminstone, att hon icke skulle återkomma vid denna riksdag, efter den utgång hon fick under den senast afslutade riksdagen. Hon föll nemligen då här i denna Kammare med 54 röster mot 25. Hon hade visserligen en bättre framgång i den Andra Kammaren, men dock icke större, än att mot 82 ja der stodo 64 nej. Att hon nu icke desto mindre har å nyo blifvit för Riksdagen framlagd, synes mig icke innebära någon synnerlig kompliment mot denna Kammare. Hennes förnyade framläggande synes nemligen antyda, antingen att denna Kammare icke skulle med tillräcklig grundlighet hafva öfvervägt skälen för sitt afslag förra gången, eller ock att denna Kammare vore nog mjuk

att icke kunna motstå en ny påtryckning från motionären, Lag-Utskottets majoritet och Medkammaren, eller kanske slutligen, att Kammaren icke hade nog styrka att tillbakavisa anspråken från en liten högljudd skara här i vårt land, en skara, som i toleransens namn oupphörligt arbetar på vår kyrkas upplösning och lika oupphörligt beklagar sig öfver förföljelser och martyrskap, hvarje gång hon möter något hinder för sitt själfsväld.

Emellertid har Lag-Utskottet nu ansett sig böra å nyo förorda det väckta förslaget om en inskränkning i 1868 års förordning, hvilken inskränkning för mig är liktydig med ett upphäfvande af samma förordning. De motiv, Lag-Utskottet för sitt förord denna gång anfört, äro inga andra än de som anfördes förra gången. Det har så fullständigt repeterat sig sjelf, detta Utskott, att det blott framlagt sitt gamla betänkande på nytt igen. Det blifver då icke underligt, utan kanske ursäktligt, om den, som icke kan dela Utskottets uppfattning och icke gilla motiven för dess förord, också kommer att repetera sig sjelf, så ledsamt detta för resten alltid är.

Om jag icke misstager mig, är det egentligen två hufvudgrunder, på hvilka Lag-Utskottet stöder sin uttalade åsigt. Den ena är den, att, när det är fråga om lögn och villfarelser, icke några andra åtgärder böra vidtagas för att förhindra dem, än att man kämpar mot dem med sanningens vapen. Sanningen skall segra, heter det, genom sin egen makt. Har kyrkans bekännelse och ordning någon sanning uti sig, skall denna sanning sjelf segra utan tillhjälp af sådana medel, som 1868 års förordning tillåter. Vid sidan af denna allmänna grundsats, hvilken i sig sjelf ju kan vara ganska riktig, hade dock en annan kunnat ställas, hvilken väl icke heller kan fränkännas giltighet, och denna andra grundsats är den, att intet samhälle kan i stilla ro äse, huru lögn och villfarelse verka på ett sådant sätt, att dess ordning, ja, dess bestånd undergräfvos, utan att, när ett sådant arbete pågår, använda äfven andra medel än blott öfvertygelsens eller med andra ord sanningens egen makt. Det blifver således två grundsatser man med lika mycken rätt kan framställa och sätta bredvid hvarandra, och om man det gör, visar detta blott, att man med dylika allmänna och abstrakta grundsatser icke kommer rätt långt och icke kan lösa en viss förevarande fråga, som rör en bestämd verklighet, sådan den inom en ort eller ett land förefinnes. Om jag derföre, i stället för att hålla mig vid dessa allmänna teoretiska sanningar, ser på den verklighet, som förefinnes och rör sig här i vårt land på det religiösa området, och hvad som i fråga om lagstiftningen dervidlag bör åtgöras eller icke, visar sig ställningen för mig för närvarande sådan, att det icke är rådligt att alldeles upphäfva 1868 års förordning, sådan den nu i sin helhet lyder.

När jag vid förra riksdagen hade ordet i denna fråga, ansåg jag det vara lämpligt att med ett och annat exempel illustrera framfarten hos en del af dess hundratals kolportörer, eiler hvad man nu vill kalla dem, som ströfva omkring i vårt land, och att visa huru de uppträda i verkligheten, icke blott såsom ordets förkunnare, såsom sanningens evangelister eller apostlar, ty i sådant fall äro de välkomna när de komma, utan såsom massornas uppviglare mot kyr-

*Föreslagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för arvdäkt-
öfning.*

(Forts.)

*Förslagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.*
(Forts.)

kans lärar, mot dess tjenare, bekännelse och ordning, och detta på ett ganska farligt sätt, just därför att det sker på den s. k. gudaktighetens väg. När då dylika tilltag ega rum inom en ort och gå till sådan öfverdrift, att en betänklig upphetsning och söndringslust i sinnena börja visa sig, är det då något orimligt i att den myndighet, som inom kommunen har att öfvervaka religionens och sedernas helgd, såsom en ultiima ratio tillgriper den utvägen att säga till en sådan person: här får ni icke vidare uppträda? Men om han icke desto mindre gör det och således öfverträder det förbud ordningsmakten gjort, är det då vidare någon orimlighet, att han hemfaller under den borgerliga lagen och blifver straffad, emedan han öfverträtt en *borgerlig ordningsstadga*, icke på grund af något religionsbrott.

Hvad den andra hufvudgrunden, som Lag-Utskottet, om jag icke missförstått dess framställning, stöder sig på, beträffar, är det den, att 1868 års förordning icke står i full öfverensstämmelse med den allmänna förordningen af år 1862 angående kyrkoråds myndighet och befogenhet. Det heter nemligen, såsom bekant är, i 1862 års förordning, jemte det att der beskrifves hvori denna myndighet och makt består, att kyrkorådet skall genom varningar och föreställningar söka förhindra sådant som leder till oskick, söndring eller annat elände på det religiöst sedliga området i församlingen. Det är sant. Det säger 1862 års förordning. Så opererar äfven kyrkorådet; men ligger det manne icke i sakens natur, att, efter itererade fruktlösa föreställningar och varningar, denna myndighet slutligen griper till ett förbud för den oskicklige, som den kallat inför sig och gifvit varningarne och förmaningarne, att återupprepa sin förseelse, nota bene i de fall ett sådant förbud verkligen kan utfärdas? Hvad för öfrigt beträffar, att 1868 års förordning icke skulle stå i full öfverensstämmelse med 1862 års förordning, derföre att den förra uttryckligen tillerkänner kyrkorådet *rätt* att utfärda ett sådant förbud mot de personer, som uppenbart verka för kyrklig söndring, och att detta förbud medför påföljd, i fall det öfverträdes, tyckes Lag-Utskottet nu, liksom förra gången, föreställa sig att kyrkorådet eger att utan aktgifvande å de föreskrifter, som 1862 års förordning innehåller, utfärda ett sådant förbud blott på grund af ett antagande, att en person sannolikt kan eller tänker att begå ett fel af den eller den art, hvarom förordningen handlar, men ännu icke gjort sig skyldig till detsamma. Om en kolportör skulle vara känd som en villolärare eller en söndringens befordrare, skulle kyrkorådet alltså, enligt Utskottets förmenande, utan vidare kunna stänga församlingens portar för honom, oakadt han aldrig inom den orten förkunnat något, som verkat villfarelse eller separatism. Men på det sättet får icke 1868 års förordning tolkas.

Det är alldeles riktigt att, om man läser denna lag ensam, det ser ut som skulle kyrkorådet verkligen kunna så förfara. Men när denna lag tillämpas, så måste man icke blott hålla sig till en förordning, som handlar om hvad myndigheten i ett visst fall har för befogenhet eller icke, utan äfven till andra författningar, som beröra frågan, och särskildt i förevarande fall till den allmänna förordning, som närmare beskrifver den *procedur*, efter hvilken i alla sådana stycken, som höra under kyrkorådets behandling, dessa skola förfara. Så-

ledes, om en person skall kunna förbjudas att inom församlingen uppträda, skall han först hafva varit förekallad för hennes kyrkoråd och, om det kunnat ske, verkligen der mottagit de föreställningar och varningar, hvarom 1862 års författning handlar. Nu kan man möjligtvis fråga: Huru vet ni det, när 1868 års förordning derom intet säger? Jo, det vet man genom lagens mångåriga och af högsta vederbörande stadfästade tillämpning. Ty i alla de fall, der besvär öfver förhastadt förfarande å kyrkorådets sida — hvarigenom de gripit händelserna i förväg, om jag så må säga — anförts, hafva alltid kyrkorådets beslut blifvit antingen redan af domkapiteln eller sedermera af Kongl. Maj:it upphäfdade, emedan kyrkorådet icke hade iakttagit det förfarande, som 1862 års förordning föreskrifver. Personen i fråga skall således först hafva uppträdt och visat, att han verkligen verkar förderligt, och vidare skall kyrkorådet hafva förekallat honom, samtalat med honom och förmanat honom, och först när detta befinnes vara fruktlöst eller han vägrat att inställa sig, eger kyrkorådet förbjuda honom att uppträda.

Är det nu verkligen så farligt, att en sådan makt är lagd i en sådan myndighets hand? Jag tror det, för min del, icke. Jag tror, att vi nu hafva tillräcklig erfarenhet af huru 1868 års förordning har verkat och huru den blifvit tillämpad. Den är tillämpad endast i nödfall, och i rätt stort nödfall. Inom det stift, jag sjelf har äran tillhöra, och som är temligen stort, vet jag icke mer än ett enda ställe, der man under de senare åren gripit till denna författning för att förbjuda personer att uppträda. Det är visst möjligt att det kan hafva skett på flera ställen, det vill jag icke bestrida, men jag har åtminstone icke hört talas om det. I detta enda fall, hvarom jag nu talar, anfördes verkligen besvär, och rättelse skedde. Kyrkorådet hade der gått för hastigt till väga och utan befogenhet gripit för tidigt in. Men att det aldrig under några omständigheter skulle få gripa in på det sätt denna förordning medgifver, det vore i min tanke att lägga ett otillbörligt band på den svenska kyrkans lagliga myndigheter. Då denna kyrka ännu är en af staten erkänd kyrka, måtte hon väl åtminstone kunna göra anspråk på så mycket skydd för upprätthållandet af sin egen helgd, sin egen ordning, sin egen existens, att när attackerna mot henne gå allt för långt, när förvirring och oreda uppstå inom en menighet, man såsom en sista utväg verkligen får lof att tillämpa ett sådant förbud, som ofta nämnda förordning medgifver.

Om i ett enskildt hus eller på en egendom uppträder en person, som uppeggår de menliga lidelserna och ställer till all möjlig oreda, så säger väl egendomsherrn eller husets egare till en början kanske helt beskedligt till honom både en och två gånger: »Min vän, här får du icke tillstålla oreda eller trassel, jag önskar att så icke måtte ske.» Den varnande personen återkommer emellertid gång på gång. Hvad gör då denne egendomsegare? Jo, han visar honom vänligen bort från sitt hus eller egendomens territorium.

Att församlingarne i vårt land icke skulle hafva denna samma rätt sig förunnad, det kan jag icke inse. Om jag, mine Herrar, ansåge 1868 års förordning obehöflig, eller den närvarande tiden

*Föreslagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.*

(Forts.)

*Förslagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andukts-
öfning.
(Forts.)*

lämplig att låta henne falla, skulle jag med nöje göra det. Jag är icke någon intoleransens man och vill icke förorda några onödigtvis inskränkande eller hämmande åtgärder på det religiösa området; men jag tror och säger upprigtigt, att en sämre tid än den nuvarande för uppläfvande af 1868 års förordning skulle man aldrig kunnat välja. Jag hoppas och tror därför, att Första Kammaren, i likhet med hvad som skedde förra året, vill afslå Utskottets förslag och derigenom visa, att den är konsekvent, att den icke kan vara färdig att gilla, när det gäller lagstiftning, det ena året hvad den året näst förut förkastat. Jag yrkar afslag.

Herr Olsson, Peter: Ehuru frågans utgång i denna Kammare icke torde vara tvifvelaktig, och det därför kunde anses vara öfverflödigt att yttra sig i densamma, tror jag likväl, att frågans beskaffenhet och den sympati hon tillvunnit sig både inom två på hvarandra följande Lag-Utskott och i de beslut Medkammaren vid denna och den föregående riksdagen fattat, göra det nödvändigt att i densamma yttra några ord. De två föregående talarne hafva beklagat sig öfver att motion i ämnet äfven vid denna riksdag blifvit väckt och nästan velat anse det såsom förnärmande mot denna Kammare, att ändring i 1868 års förordning ifrågasatts äfven vid denna riksdag, då Kammaren vid senaste riksdag med betydlig majoritet afslog en liknande framställning. I motsats till dessa ärade talare är jag af den uppfattning, att en lag, sådan som 1868 års förordning, icke kan eller bör i längden bibehållas. Och den omständigheten, att Första Kammaren en gång afslagit en motion i detta syfte, bör väl icke utgöra något hinder för att fortfarande arbeta för en lagförändring sådan som denna, lika litet som denna omständighet utgjort något hinder för att liknande frågor gång efter annan blifvit behandlade? Jag behöfver blott fästa uppmärksamheten på huru det gått med det välbekanta gamla konventikelplakatet, med den s. k. sakramentallagen, med landsförvisningsstraffet, med sjelfva den stora frågan om representationsförändringen. Upptogs icke dessa frågor den ena gången efter den andra, behandlades, afslogos, men väcktes ånyo, till dess de slutligen vunno en, så som väl alla numera erkänna, tillfredsställande lösning? Man skulle verkligen med skäl kunna fråga, huru det hade sett ut i vårt land, om vi ännu hade haft kvar det s. k. konventikelplakatet; om ännu landsförvisningsstraffet varit gällande, om den s. k. sakramentallagen ännu funnits till, hvilken lag belade med ganska svåra straff en person, som i olikhet med de statskyrkliga ceremonierna frade Herrans heliga nattvard. Huru skulle det hafva sett ut, om representationsförändringen icke hade genomförts? Och hvilken betydelse gent emot dessa förändringar skulle ett sådant skäl hafva haft, som att dessa frågor en gång blifvit afslagna och därför borde falla? Har det icke ofta visat sig, att både regeringen och enskilde motionärer hafva gjort framställningar till Riksdagen, oaktadt densamma mer än en gång sagt nej till dessa framställningar? Det torde blott behöfas en antydning för att visa det berättigade i ett sådant tillvägagående.

Den siste ärade talaren har sagt, att denna lag skulle vara af

ingen betydelse, att den icke skulle medföra någon som helst olägenhet vid sin tillämpning, och slutligen att det högst sällan förekomme att denna lag tillämpades. Men förhåller det sig så, hvarför skulle man då icke kunna medgifva en *förändring* i densamma? Ty här är icke, såsom den siste ärade talaren anmärkte, fråga om att afskaffa *hela* lagen af 1868. Här är endast fråga om att utesluta en del af denna lag. Om förhållandet verkligen är sådant som man säger, att förordningen icke tillämpas annat än i yttersta nödfall, att den i det stift den siste ärade talaren tillhör endast tillämpats en enda gång, samt att man vid detta tillfälle begick ett misstag, som sedermera måste rättas, då frågar jag: huru stämmer detta öfverens med samme talares påstående, att ett sjelfsvåld förefunnes, som borde stäffas och som icke kunde stäffas annat än genom tillämpningen af 1868 års förordning. Det är tydligt, att der ligger en motsägelse uti att å ena sidan påstå att lagens bibehållande är nödvändigt, för att stäffa oroväckande oskick, och å andra sidan säga att lagen saknar all betydelse, att den sällan tillämpas, och att, då detta någon gång sker, rättelse i beslutet måste göras.

Den siste ärade talaren hade åtskilliga anmärkningar att göra mot den fria verksamheten, för att derigenom motivera sitt yrkande om afslag på Lag-Utskottets betänkande. Han talade om lögn och villfarelse; om en liten skara, som högljudt ropade på reformer och dermed icke åsyftade något annat än undergräfvande af statskyrkans anseende och inflytande. Man kunde nu visserligen med skäl fråga, huru en så kunnig och framstående representant för den svenska kyrkan kan sammanblanda lögn och villfarelse, göra dessa olika saker till ett och detsamma. Härvid vill jag dock icke uppehålla mig; jag vill endast yttra några ord om »villfarelsen». Man talar om villfarelse utan att egentligen göra sig reda för hvad villfarelse är. Uppträder en enfaldig lekmannapredikant och predikar Guds ord, och denna predikan i ett eller annat afseende skulle af vederbörande pastor befinnas vara otillfredsställande, eller om en person är ansedd för att, som man säger, undergräfva statskyrkan, strax är man färdig att kalla detta för villfarelse. Det går till och med så långt, att man sammankallar kyrkorådet och förbjuder en person att predika, innan man ens hört någon predikan af honom, innan man ens det ringaste vet hvad han verkligen ämnar predika. Och på detta sätt tror man sig kunna hindra villfarelsen! Gerna må det medgifvas, att här finnes villfarelse. Men finnes då ingen villfarelse på annat håll? Finnes t. ex. ingen villfarelse vid våra universitet, ehuru den der framträder i s. k. vetenskapliga föredrag? Om en universitetsprofessor förklarar försoningsläran vara en slagtareidé, ligger deri ingen villfarelse? Om man vid ett annat universitet ifrågasätter, huruvida ett helvete finnes, är detta icke någon villfarelse? Och när man vid ett offentligt möte här i hufvudstaden voterar om, huruvida en Gud finnes till, och en ren tillfällighet eller en slump kan göra att voteringen utfaller så att vi få behålla vår Gud, ligger deri icke någon villfarelse? Och hvad gör man med denna villfarelse? Tillämpar man mot den 1868 års förordning? Har man ens försökt att använda densamma? Ingalunda! Och hvarför? Förmodligen därför att för-

*Föreslagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.*

(Forts.)

Föreslagen ändring af förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.
(Forts.)

ordningen icke är tillämplig i dylika fall. För min del tycker jag att det är beklagligt att sådana villfarelser finnas, men jag skulle anse det ännu beklagligare, om man sökte med våld betvinga dem. Ty jag tror att de säkrast och lämpligast kunna bekämpas med sanningens egna vapen. Och ser man aldrig så litet på kyrkans historia och äfven på den närmaste erfarenheten, så visar sig alldeles otydligt, att närhelst och hvarhelst man med världsliga straff, med böter och fängelse har försökt att bekämpa den religiösa villfarelsen, der har man just på detta sätt i stället för att dämpa densamma blåst på en eld, som upplammat och antagit dimensioner, hvarom man förut icke haft någon aning. Intet skall mera än de världsliga straffen kunna uppegga de personer, som äro betagna af villfarelsen; och genom det lidande de få utstå skola de kunna uträtta mycket mera än med hela sin verksamhet, alla sina predikningar. Detta är en stadgad erfarenhet, och ingen borde känna detta förhållande bättre än den siste ärade talaren. Om man åter med sanningens makt, med sanningens vapen söker bekämpa villfarelsen och dervid framför allt låter sig drivas af kärleken och ett innerligt deltagande, så skulle man icke blott säkrare lyckas öfvervinna denna villfarelse, man skulle äfven arbetta till välsignelse för Guds rike.

Den lilla högljudda skara, som den siste ärade talaren beklagade sig öfver, den finnes utau tvifvel, men den utgöres, efter min uppfattning, icke af sådana personer, öfver hvilka man har skäl att beklaga sig. Den utgöres tvärtom af enfaldiga, trogna, flitiga och gudfruktiga arbetare, hvilka icke begära något annat än att hafva frihet att tjena och dyrka sin Gud efter Guds ord. De befatta sig, dessa personer, icke med politiska kamstöperier och bry sig icke om många andra frågor, som spela en stor roll inom andra kretsar; men de önska för sina samveten och sin upprigtiga gudsfuktan hafva sådana lagar, som icke på något sätt störa dem i utföningen af deras religion. Och när man tillägger denna skara sådana motiv, som den siste ärade talaren tyckes hafva gjort, så gör man sig, efter min uppfattning, skyldig till ett ganska betänkligt misstag. Här finnas nemligen icke så få i vårt land, hvilka icke blott äro öfvertygade om rättmätigheten och skriftenligheten af den s. k. lekmanverksamheten, utan derjemte anse att just denna verksamhet har varit och ännu är till stor välsignelse för vårt svenska folk. Mer än ett vittnesbörd i detta afseende har både vid denna riksdag och vid föregående låtit höra sig, som tydligen ådagalägger att denna erfarenhet är ganska allmän.

Det har vidare sagts, att 1868 års förordning skulle sammanställas med lagen af 1862, och att den endast i öfverensstämmelse med denna lag skulle tillämpas; och att, när så skedde, man icke hade någon anledning att befara olägenheter af 1868 års förordnings tillämpning. Det är mycket möjligt att, om man på detta sätt stälde författningarne tillsammans, det skulle falla sig svårt att efter ordalydelsen tillämpa den första, eller 1868 års förordning. Men då den senare delen af denna förordning innehåller, bland annat, att det skall bero på huruvida man »anser» det eller det föredraget leda till söndring i kyrkligt afseende, då kan man med skäl fråga, huru man af

en vanlig landtprest med vederbörande kyrkoråd skall kunna begära en *rigtig* tillämpning af förordningen. Ty hvad den ene pastorn »anser» vara en förskräcklig villfarelse, »anser» den andre vara något helt annat. Man kan med så mycket mera skäl fråga detta, som särskildt sakkunnige personer hafva yttrat, att 1868 års förordning är en antiqverad lag och såsom sådan omöjlig att rätt tillämpa. Man behöfver väl i detta afseende icke några tydligare bevis än just det betänkande, som Lag-Utskottet har afgifvit. På samma gång jag ber att få tacka detta Utskotts majoritet för dess betänkande, vågar jag det uttalandet, att Lag-Utskottet så tydligt har ådagalagt icke blott det sammanhang, som denna förordning har med det gamla konventikelplakatet, utan äfven att hon numera är både öfverflödig och onödig samt har gifvit anledning till sådana missbruk och sådana orättvisor, att det är hög tid att en ändring göres. Då man i alla fall anser att lagen »när lägligare tidsförhållanden inträffa» förr eller senare bör upphävas, hvarför skall man icke så gerna nu kunna göra detta?

Ehuru det är utom allt tvifvel att Kammaren äfven vid denna riksdag kommer att afslå Lag-Utskottets betänkande, tillåter jag mig likväl vördsammast att hemställa till denna ärade Kammare, huruvida det icke skulle vara politiskt klokt att lemna sitt bifall till den ifrågasvarande lagförändringen; huruvida det icke skulle vara Kammaren värdigt att, sedan Andra Kammaren två på hvarandra följande riksdagar och Lag-Utskottet i två på hvarandra följande betänkanden föreslagit och beslutat förändringen, äfven för sin del lemna sitt bifall. Kan det verkligen — i synnerhet då man icke tillmäter denna lag någon större betydelse — vara skäl att gång efter annan afslå reformen och derigenom möjligen utsätta Kammaren för ett missnöje, som den icke har någon fördel af, men som vid ett eller annat tillfälle kan vara den till icke så obetydlig olägenhet. Det är visserligen sant, att detta icke ensamt bör vara bestämmande för Kammarens beslut, men det bör å andra sidan icke heller helt och hållet lemnas ur sigte. Och då jag önskar att ett beslut måtte fattas, som är till gagn för vårt svenska folk, som öfverensstämmer med den religiösa frihetens grundsatser och som i intet afseende, efter min uppfattning, kan medföra några olägenheter vare sig för den borgerliga eller den kyrkliga ordningen; och då det är min lifliga öfvertygelse att Lag-Utskottets förslag går i den rätta riktningen, vågar jag vördsamt hos Herr Talmannen anhålla om bifall till detta förslag.

Herr Berg: Om jag på ringaste sätt kunde blifva öfvertygad om, att 1868 års förordning kunde i någon mån värna vår svenska kyrka, skulle jag för min del vara den siste att önska, det denna förordning komme bort eller blefve ändrad såsom nu Lag-Utskottet föreslagit. Men jag kan icke föreställa mig att kyrkans sanna bästa i ringaste mån befrämjas genom denna förordning. För att icke trötta herrarne skall jag försöka att i så korta ordalag som möjligt säga mina skäl därför.

Men innan dess vill jag särskildt nämna några ord med afseende på de två förste högt ärade talarnes yttranden i denna fråga. Den

*Föreslagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.*

(Forts.)

*Föreslagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andäkt-
öfning.
(Forts.)*

förste talaren på östgötabänken menade, att de kringströfvande kolportörerne, mot hvilkas verksamhet man skulle hafva denna förordning kvar, predikade död och förbannelse för det arma folket, hvarför församlingarne borde hafva både rättighet och skyldighet att värna sig för sådana personers »sjelfsväldiga och oblyga framfart». Ja, det är sant, att sådana kunna dessa kolportörer vara, att de predika död och förbannelse, men skola de därför förhindras att predika i församlingarne, då får jag fästa den högt ärade talarens uppmärksamhet på, att vi måste stänga hvarenda kyrka i hela riket för hvarje prest, ty ve den prest, som icke enligt vår kyrkas lära äfven predikar död och förbannelse, då så är af nöden. I allmänhet beskyllas dock dessa kolportörer mera därför, att de *icke* predika med nog verve och allvar om den död och förbannelse, som synden medför, utan i stället med »sirapspredikningar undergräfvande sedlighet och lifvets allvar. Predika de emellertid sådant allvar, som att det för syndens skull finnes död och förbannelse, bör kyrkorådets förbud icke drabba dem.

Hvad den andre högt ärade talarens på göteborgsbänken anförande vidkommer, så är det med djup smärta jag yttrar ett enda ord mot hans anförande och det därför, att jag allt ifrån min barn- dom och ända till den dag i dag är lärt mig att med vördnad se upp till kyrkans högsta målsmän, och dessutom måste jag böja mig för hans rika erfarenhet. Men icke desto mindre måste jag här opponera mig mot några af de påståenden, han i sitt anförande framställt. Hvad då först beträffar dessa kringströfvande kolportörer och den förmenta söndring de åstadkomma i församlingen, vill jag gerna instämma med den ärade talaren deri, att det är ett sorgligt faktum, att kyrklig söndring, oreda, splittring och många andra ledsamheter åstadkommes genom många af dessa kringresande predikanter. Detta kan icke förnekas, men deremot vågar jag bestämdt bestrida, att tillämpningen af 1868 års förordning kan ens i ringaste mån motverka detta. Den ärade talaren på göteborgsbänken och äfven den förste ärade talaren, som hade ordet här i afton, menade, att det behöfdes något annat än andlig makt och andlig kraft för att mot- arbeta villfarelse inom kyrkan. Samma tanke har man uttalat långt före detta, och jag tager mig friheten anförä exempel ur historien, efter som den förste talaren sjelf sade, att historien gaf vittnesbörd härom. Bartolomeinatten i Frankrike och inquisitionen i Spanien hafva lärt oss, att dessa andra vapen icke varit tillräckliga mot kätteriet. Hvad som vunnits med dessa vapen, ära vans icke. Deremot känner jag inom den vördade talarens eget stift flere prester och särskildt en, med ett vidsträckt pastorat, med, som jag tror, 9—10,000 invånare. Strax efter det han tillfrädt pastoratet, kommo dit icke allenast kolportörer, utan äfven en prest, som beskyldes för att vara irrlärig. Det blef bland annat fråga om att bygga upp ett bönehus för den nya läran. Kyrkoherden skref till domkapitlet och bad att få veta, huru han skulle bete sig; hvad svar han fick vet jag icke, men det vet jag, att han med andans vapen har bekämpat söndringslusten, så att han sedan kunde säga: »nu finnes ingen i min församling, som vill söndra sig från kyrkan och till det böne-

hus de tänkte bygga, körde de icke ens fram timmer.» Hvaraf kom detta? Jo, deraf att denne kyrkoherde tog sig före att resa från by till by, från gård till gård i sin vidsträckta församling och sjelf hälla bibelstunder med folket. Härvid sade församlingsboarne: »vi ha en prest af rätta slaget; han sitter icke hemma som en liten påfve, omgärdad af 1868 års förordning, och säger: kommer någon kolportör hit, skola vi anklaga honom, utan han lever för sin församling och begagnar andans vapen, såsom en andans man skall göra.»

*Föreslagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

Jag är alltså af motsatt tanke med de högt ärade talarena, om att andans vapen och andans kraft icke skulle vara tillräckliga medel med afseende på dessa kyrkliga och religiösa frågor. Deremot tror jag, att det betänkliga i saken är, att andans vapen och andans krafter icke *användas*. Om de blott *användes*, tror jag att vi snart komme på det klara.

Men nu till sjelfva frågan! Hvad innebär denna förordning? Innebär den det allra ringaste skydd för vår kyrka mot villfarande läror eller mot sådant, som verkligen kan åstadkomma villfarelse och söndring i kyrkligt hänseende? Mine Herrar! Jag behöfver icke säga Eder det, ty I förstån det troligen bättre än jag; men jag vill dock uttala min erfarenhet. Träffar denna lag positivisterne eller dem, som säga, att menniskan är det högsta gudsbegreppet? Få de icke predika sina läror hela landet omkring, utan att denna förordning kommer åt dem? Kunna vi på det ringaste sätt med denna förordning hjälpa vår kyrka mot denna söndring och mot denna villfarelse eller mot det undergräfvande af religionens helgd, som kommer från dem, hvilka säga, att det finnes ingen Gud? Eller skyddar man sig kanske mot dem, som hafva villfarande läror i kyrkligt hänseende, fastän de hafva kristen tro? Att så icke är förhållandet bevisas bäst deraf, att denna förordning användes så ytterst sällan och då ofta af kyrkorådet missförstås. Men om det också vore så, att denna lag både kunde användas och att den hade förtjensten att verkligen värna vår kyrka, huru ser det ut, om vi börja ransaka det juridiska forum eller den paternella myndighet, som här skall utgöra domstol? Jo, såsom en talare i Andra Kammaren yttrade, den, som i första rummet skall vaka öfver att villfarelse icke får smyga sig in i församlingen, är presten. När han hört ett föredrag, som han anser leda till kyrklig söndring, sammankallar han kyrkorådet och säger, att »hit har kommit en kolportör, som predikar villfarande läror; skola vi icke förbjuda honom att vidare uppträda?» »Jo», säga de, »det gå vi in på.» Och så blir han in kallad. Hvem dömer? Jo presten, och de andra säga ja. Presten är anklagare, presten förhör, presten är domare och presten är sjelf part i saken. Kan det vara riktigt att gå till väga på sådant sätt? Det är ett förfarande, som icke eger rum vid någon annan domstol i vårt land. Här lägges en så stor makt i kyrkorådets händer, att detta blott behöfver *anse* det föredraget leder till söndring; någon bevisning behöfs icke. Jag vet att man skall komma med den invändningen, att inga bevis behöfvas, ty kyrkorådet är en paternel myndighet, som väl måtte få värna församlingen för hvad kyrkorådet

Föreslagen ändring af förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.
(Forte.)

anser vara ett ondt. Nu finnes det emellan 2—3,000 sådana domstolar i vårt land. Den ena anser att en viss kolportörs föredrag åstadkommer sönndring, men i nästa församling blir han mottagen af kyrkoherden sjelf, får bo hos honom, och denne skjutsar honom till och med till sammankomstlokalerna. Under sådana förhållanden, hvartill gagnar 1868 års förordning? Måne icke kyrklig sönndring åstadkommes lika mycket, fastän denna finnes kvar. Kyrkoråden skulle få ganska mycket att göra med den mängd af kolportörer, som nu finnas af alla möjliga partier.

Men om denna lag skall finnas, bör det då icke finnas något motsvarande i socialt hänseende? Bör icke staten hafva en lag, som stärfjar allt det, som leder till social sönndring och nedrifvande af hela vår samfundsordning? Borde det icke vara förbjudet att hålla sammankomster, der dylikt kan förekomma? Nej, dessa börja och sluta icke med bön, och derfor få de hållas. Nyligen har här förekommit en socialistisk lappskräddare, som reste kring landet och försökte göra folket till socialister. Kan någon förneka, att dylikt leder till sönndring i socialt hänseende? Har någon förbjudit honom att uppträda? Nej. Det behöfdes icke heller, emedan folket varit nog klokt att genomskåda arten af hans verksamhet och icke lyssnat till honom. Måne det icke skall gå så äfven i kyrkligt hänseende? Vi tro att vårt folk i allmänhet är så upplyst, att det icke låter missleda sig af andliga pratmakare. Dessutom är det presternas oafvisliga pligt att med andans vapen motarbeta villfarelserna och sålunda blifva det säkraste och dyrbaraste värn för vår kyrkas bestånd. När svenska kyrkans presterskap så förstått sin dyra och höga kallelse, skall 1868 års förordning ännu mera visa sig vara öfverflödig. Och då jag icke vill utkasta någon dom öfver vårt presterskap, utan anser att det redan, åtminstone i många fall, fattat denna sin höga ställning, anser jag också, att 1868 års förordning just derfor icke är behöflig och på grund af detta förhållande och i öfrigt af det anförande, hvarmed jag nu tröttnat herrarnes tålmod, ber jag att få yrka bifall till Utskottets framställning.

Herr Widén: Då det nu har talats så mycket om begagnandet af andans vapen och sanningens makt för att qväfva villfarelse, brott och annat för samhälle och kyrka skadligt, så må jag börja med att bekänna, att jag på intet vis vill bestrida de andliga vapnens bruk och omätliga betydelse. För ingenting rådes jag mera än för ett sådant bestridande. Men mig synas dock de talare, som här lifligast framhållit begagnande af andans vapen och sanningens makt, hafva gått för långt, då de uppenbarligen gjort det på ett sådant sätt, att de, derest de ville draga ut konsekvenserna ända till punkt, blefve tvungne att utur vår lagcödex borttaga eller abrogera hela strafflagen samt att förvandla våra samtliga brottmålsdomare till blotta botpredikanter. Ty hvartill skall man hafva brottmålsbalken och domare, om det i allt är tillräckligt att endast begagna andans och sanningens makt? För min del tror jag, att man icke skall så braska med talet om sanningens makt, att man gör både kyrka och stat omöjliga.

Men må vi återkomma till motionen! Här är det ju icke närmast

fråga om andans och sanningens makt, utan om de predikande lekmännens makt gent emot samhällets egen och i all synnerhet om de lekmanpredikanterens makt och befogenhet, som missbruka den frihet, som inrymdes åt lekmännen genom 1868 års Kongl. förordning angående särskilda sammankomster för andaktsöfning. Den inrymde åt lekmän friheten att få sammankomma till gemensamma andaktsöfningar utan omedelbar ledning af en prest. Men då samma lagstiftare, som gäfvo denna förordning, befarade att missbruk af den frihet, som dermed förlänades lekmännen, skulle blifva begångna — och att de icke uteblifvit har både motionären och Utskottet erkänt — så blefvo i samma förordning äfven mot de befarade missbruken tillika vissa garantier med vissa påföljder deruti stadgade till samhällets skydd. Dessa garantier och påföljder vilja nu motionären Herr Wieselgren och Lag-Utskottets pluralitet upphäfva, emedan de icke skola vara för sitt ändamål så andliga och kyrkliga, som de efter deras åsigt böra vara. Lätom oss dock nu erinra oss, hvilka de erkända missbruken äro. Man erkänner att »fel», och det mångstädes, blifvit af lekmanpredikanter begångna i predikande, till förakt för den allmänna gudstjensten, till kyrklig söndring, ja, till undergräfvande af religionens helgd. Men sådana »fel», mine Herrar, äro ju först och främst icke små ting, som man med likgiltighet kan åse och låta passera fritt. Tvärtom måste vi ju, så vidt vi fullt behjertat religionens, kyrkans och samhällets i öfrigt rätt och helgd samt den välsignelse vi genom dem hittills dagligen åtnjutit, anse sådana öfverträdelser, sådana missbruk af den ifrågavarande predikofriheten vara fel af den skadligaste och farligaste art. De beröra också icke blott det andliga och kyrkliga, såsom motionären och Utskottets pluralitet märkligt nog förmenat, utan på samma gång äfven det verldsliga och samhället öfver hufvud; ty hvarje spadtag, som tages för undergräfvandet af religionens helgd, är ju också på samma gång taget för att undergräfva icke blott kyrkans, utau äfven statens grundvalar. Eller hvar har väl hittills något statssamhälle uppstått, som icke varit bygd på religionens grund, och hvar har väl ens något statssamhälle blifvit bestående, der denna grund blifvit det undandragen? Historien känner intet sådant ställe. Men väl vittnar historien, att der kyrklig söndring af svårare beskaffenhet uppstått, der har också borgerlig söndring följt med uti de trampade spåren. Jag vågar därför anse, att om också icke kyrkans målsmän skulle vilja hafva några korrektiv mot sådana öfverträdelser, som här äro i fråga, så skulle staten från sin synpunkt, endast för att skydda frid och ordning inom sig, vara nödsakad att stadga några påföljder till att stäfja förseelser af denna beskaffenhet.

Öfvergå vi nu till dessa påföljder, som i denna förordning finnas stadgade mot de svåra felen, så äro de två, nemligen kyrkorådens förbud och, om detta förbud icke åtlydes, böter. Till en början torde ej böra lemnas oanmärkt, att med dessa påföljder det förhållandet eger rum, att den första är ovilkorlig, men den senare blott vilkorlig. Fullfölja vi betraktelsen vidare, så visar sig detta förbud icke gå ut på att förhindra den enskilde att utöfva någon sin rättighet såsom sådan, utan endast att upprätthålla samhällets egen rätt, och detta

*Förelagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

*Föreslagen
ändring af
örordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

emot de missbruk individen gör af den frihet, som blifvit honom af samhället under vissa förbehåll medgifven. Predikandet i den offentliga andaktsöfningen — om den enskilda eller husliga är här icke fråga — kan nämligen ej grundas på den enskildes rätt såsom sådan, utan endast på samhällets, helst offentlig verksamhet öfver hufvud ej finnes till utan i och genom samhället. Så lärer ock Augsburgiska Bekännelsen med sitt »rite vocatus» i denna del. Med kyrkorådets ifrågavarande förbud vill man således icke göra något obehörigt ingrepp på den enskildes tros- och samvetsområde, man vill ej ens omvända honom eller borttaga från honom hans lärovillfarelser, utan endast inskränka lekmannapredikanternes offentliga bekännelsefrihet så, att församlingens egen tros- och samvetsfrihet skall kunna stå dermed tillsammans.

Skall nu detta icke få gälla som god ordning i vårt kristna fosterland, der sjelfva grundlagen tillförsäkrar en hvar fri utöfning af sin religion, så vidt han derigenom icke störer samhällets lugn eller allmän förargelse åstadkommer? Skola kanske endast lekmannapredikanterne hafva frihet, och hafva den till och med då, när de dermed störa samhällets lugn och undergräfvä dess heliga grundval, men öfriga medborgare och församlingarne sakna all sådan, då de vilja värna sig mot lekmannapredikanternes skadliga öfvergrepp? Skola församlingarne för utöfningen af sin religion enligt Sveriges grundlag, med bevarande af samhällets kristliga lugn, ej ens ega frihet att ge nom sina organ, kyrkoråden, uttala förmaningar, varningar till fridsstörarne och äntligen, när sådant icke hjälper, förbud mot dessas ytterligare uppträdande, då de så missbruka den frihet, som de af samhället fått? Omöjligt! Men, invänder man, på förbudets öfverträdelse följer böter. Och här hafva vi, menar man, ett verldsligt straff, som ej skulle böra användas mot de andliga lekmannapredikanternes trotsande af förbudet. Emot denna invändning måste jag dock uppkasta den allvarliga frågan: äro dessa lekmannapredikanter verkligen andliga uti sitt trots och icke fastmer verldsliga och köttsliga? Åtminstone stänma deras uppförande icke med vår dyre religionsstiftares sinnelag och grundsatser. Så t. ex. läste vi endast för ett par söndagar sedan i vår gudstjenst en text, deri vi fingo lära, att han föreskref sina lärjungar, som han utsände att predika: »men hvar I gån in uti en stad eller by, så spörjer, om der någon inne är, som dess värdig är, och blifven der. till dess I dragen dädan. Och der, som ingen annammar eder eller hörer edra ord, så gån utaf det huset eller den staden.» Här måtte vi väl hafva en kyrklig myndighet, en kyrkans man, som förstår att behandla andliga ting andligen, och han bjuder de predikanter, som voro verkligen, ja uttryckligen sände af honom sjelf, att lemna till och med judiska städer, byar och hus i fred, derest de icke ville mottaga dem och höra deras ord. Men våra lekmannapredikanter, som med sitt ifrågavarande trots ju också trotsa denna höga auktoritet och ej ens vilja lemna kristna menigheter i fred, då de ej vilja höra deras ord, skulle ändock böra anses för andliga. Jag kan ej anse dem så, då de uppenbarligen bete sig såsom köttsliga och verldsliga. Och om så är, kan väl icke heller det verldsliga straff, som här är i fråga, böra an-

ses för så otjenligt, helst det i alla fall är själfvaldt. Men nej, invända nu dessa lekmannapredikanter, detta är visst icke själfvaldt. Vi hafva en sådan tvingande kallelse, vi äro invärtes kallade, det är en samvetssak för oss, att vi skola ut och predika. Ja, detta förbäres nog. Men häremot har man att uppställa frågan: med hvad är det då, som de legitimera sin föregifna invärtes kallelse? Kunnade legitimera sig såsom profeterna, eller såsom apostlarne, eller dermed att de hafva någon särskild kallelse från kyrkan att uppträda, så att de äro, hvad Augsburgiska Bekännelsen yttrar: rite vocati? Nej, intet sådant hafva de att framvisa! Dock — de kunna kanske legitimera sig med 1868 års ifrågavarande förordning? Finnes der något bemyndigande för någon lekman att uppträda och predika? Alldeles icke! Det är lemnadt öppet tillfälle för lekmän att vid der omhandlade andaktsöfningar uppträda och predika, för så vidt de icke predika till förakt för den allmänna gudstjensten m. m., enär ingen straffpåföljd der blifvit stadgad för andra än dessa sistnämnda, men åt ingen gifves der något bemyndigande.

Om de således icke hafva något, hvarmed de på minsta sätt kunna behörigen legitimera sig för att uppträda och predika, så hafva också hvarken de själfve eller någon annan rätt att tro på eller respektera deras föregifna inre kallelse och föregifna samvetstvång. Huru skall man då anse dem? Jag kan ej anse dem annorlunda än för sådana, som helt godtyckligt kallat sig själfva; och hvad skall jag då om dessa själfkallades straff säga annat än att det är själfvaldt, och om deras lidande annat än att de lida hvad deras själfviska olydnads gerning värd är.

Dock — jag skall ej strida längre om de påföljder, som stadgas i 1868 års föreliggande Kongl. förordning mot de svåra fel, som Utskottet med motionären erkänner, att lekmannapredikanterne begått eller begå.

Man har sagt, att dessa påföljder äro för svaga, och deruti har man nu mera måhända rätt. Stadganden, mot hvilka en så häftig agitation uppväckes, som den, hvilken nu synes hafva framträdtt mot de ifrågavarande från den i våra dagar mäktiga individualismen och subjektivismen uti både andlig och verldslig form, kunna ej förblifva starka och verkande. Jag skall därför för min del med glädje mottaga andra och ändamålsenligare stadganden. Motionären och Utskottets pluralitet hafva väl nu gifvit förslag på sådana af rent andlig och kyrklig art. Detta hade varit särdeles intressant och ingenting mer än i sin ordning. Hvarken hos motionären eller uti Utskottets särskilda utlåtande har jag dock kunnat finna den ringaste tillstymmelse till förslag på några sådana påföljder, vare sig af kyrklig art eller af någon annan. Tvärtom har motionären rätt och slätt underkänt befogenheten hos de kyrkliga myndigheter, vi hittills haft på ort och ställe i våra kyrkoråd, att verka för det erkänt viktiga målet. Ty kyrkoråden, har han uttryckligen förklaradt, äro icke lämpliga domstolar i frågor rörande kyrkolärans rätta uppfattning. Och går jag till Utskottet, så yttrar det visserligen att man skall strida med ordet, hvilket väl skall vara detsamma som

*Förelagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

*Föreslagen
ändring af
förorordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

med sanningens makt. Men har det då för detta ändamål ens föreslagit så mycket som rätt för vederbörande att få taga till ordet vid de ifrågavarande sammankomsterna, der nu mera strider om olika lärouppfattningar lära skola föras, i stället för att hittills uppbyggelse skolat der sökas. Någon sådan befogenhet har jag dock icke kunnat se att Utskottets pluralitet föreslagit hvarken åt presterskapet eller åt församlingens kyrkoråd eller åt några andra dertill skickade. Dessa myndigheter skola visserligen få såsom hittills vara närvarande vid sammankomsterna, men någon rättighet att der få ordet är dem icke tilltänkt, ehuru erfarenheten har mångenstädes visat, att ordet blifvit dem vägradt, då det begärts. Huru skall då den strid, som Lag-Utskottets pluralitet rekommenderat, kunna väckas och utkämpas med ordet, med sanningens andliga makt?

Med ett ord, motionären har mindre än intet af dessa kyrkliga straffpåföljder att bjuda på i stället för dem han förkastar, och Lag-Utskottet har ingenting heller. Vår svenska kyrka sjunger i en af sina psalmer: »att bygga upp, ej rivva neder, det är en kristens pligt och heder», men motionären och Lag-Utskottet vilja visst sjunga på motsatt sätt: ej bygga upp, nej — rivva neder, det är en kristens pligt och heder.

Jag vill dock icke hafva del i denna Utskottets heder och anhallen derföre hos Första Kammaren vördsamt om afslag å Lag-Utskottets föreliggande betänkande.

Herr Widmark, C. O.: Jag har låtit anteckna mig vid betänkandet som reservant och således är det klart, att mitt yrkande kommer att gå ut på afslag å detsamma. För den åsigt, jag hyser, hafva så mäktiga stämmor höjts, att min hade varit öfverflödig, om icke en varmhjertad representant på dalabänken i sin ifver yttrat sådana omdömen om våra kyrkoråd, att jag icke vill låta dem gå förbi oanmärkta. Han har framställt presten såsom den allena rådande och beslutande, ledamöterna såsom omdömeslösa ja-herrar. Detta är en allt för hård beskyllning, icke allenast emot kyrkorådet, utan äfven mot den, som tillsätter detsamma, eller församlingen. Min tro är åter, att det är en lycka att den religiösa undervisningen är så grundlig och så väl fotad inom Sverige, att när församlingen väljer bland sina bästa män medlemmar i kyrkorådet, detta ingalunda kommer att få det utseende, som talaren framställt, eller att deri inväljas personer med bristande förmåga att bedöma om en lära leder till kyrklig söndring eller icke. Det är en missaktning mot de svenska kyrkoråden, som jag har velat protestera emot. Jag tror och anser såsom särdeles lycklig just den omständigheten, att folket är mycket väl hemmastadt i kyrkans lära och äfven i allmänhet med kärlek fästadt vid vår gamla svenska kyrka. Jag yrkar afslag å betänkandet.

Herr Bergström: Då jag låtit anteckna mig bland dem, som reserverat sig mot Utskottets utlåtande, så torde det tillåtas mig att något litet redogöra för den ställning, jag intager till ifrågavarande

motion. Den är en något annan än de öfriga reservanternes. Detta har jag icke utan att afgifva skriftlig reservation kunnat utmärka på annat sätt än genom att låta anteckna mig på en särskild rad. För min del vill jag icke fördölja, att jag icke mycket håller på ifrågasvarande lagbestämmelse, som motionären vill hafva bort, men å andra sidan anser jag den icke heller vara af den genomgripande betydelse, att man för dess skull bör försöka bära våld på denna Kammares öfvertygelse. Jag anser nemligen denna motion vara i hög grad imtempestiv d. v. s. i otid väckt. Denna Kammare afslog med ganska stor majoritet en liknande framställning vid förra riksdagen. Nu kommer samme motionär igen med samma fråga, utan den ringaste utsigt att ens få den igenom i denna Kammare; och skulle äfven så oförmodadt inträffa, kommer säkert detta lagförslag att ändå förfalla; ty, såsom hvar man vet, inträffar kyrkomöte icke detta år, utan först nästa år, och det är föga antagligt, att regeringen skulle sammankalla extra kyrkomöte endast för denna fråga. Således, då grundlagen bjuder, att lagförslag skola sanktioneras innan nästa riksdag eller också anses förfallna, så är det antagligt, att förslaget skulle förfalla. Äfven om det kom till kyrkomötet, är det föga sannolikt att det skulle gå igenom der. Således får motionärens upprepade väckande af denna motion utseende af agitation, och all sådan berör mig obehagligt. Det synes mig, att motionären är för god att förväxlas med sådana motionärer, om hvilka läses i Lag-Utskottets Betänkande N:o 10, likasom den sak, han förfäktar, är för god att förväxlas med den, som der förekommer. Men hvad som allra obehagligast berört mig var ett yttrande af ledamoten från Skåne. Han sökte verka på Kammarens beslut derigenom att han förehöll Kammaren det misshag, för hvilket Kammaren skulle utsätta sig, om den icke antog motionen. Utgör då icke denna Kammare en själfständig del af nationalrepresentationen? Får den icke i förekommande frågor följa sin öfvertygelse? Skall den med hot om misshag skrämmas att gå i den riktning, som motionären och de med honom lika tänkande vilja? Jag tänker alldeles för högt om Första Kammaren för att tro, att en sådan anspelning kan hafva minsta inflytande på densamma. Det vore önskligt, om man här sluppe vidare höra sådana anspelningar. Jag är öfvertygad, att hvar man här talar och röstar efter sin ärligaste och bästa öfvertygelse. Kunna de, som förfäktat samma åsigt som motionären, med goda skäl och bevis öfvertyga sina motståndare, så är det väl, men de må icke tänka, att de kunna åstadkomma hvad de vilja genom att förehålla oss något misshag, vare sig från ena eller andra hållet. På grund af hvad jag nu anfört har jag icke kunnat understödja motionen, och jag tror att det vore lyckligt, om den denna gång icke ginge igenom. Jag framställer dock icke något yrkande.

Herr Grafström: Jag ber att äfven vid denna riksdag få uttala min ställning till den förevarande frågan. Jag är alldeles icke någon vän af världsliga straff för kyrkliga förseelser. Jag vet att dessa ofta äro föranledda af innerlig öfvertygelse och af samvetets kraf. Jag har också en gång för några riksdagar sedan försökt

*Föreslagen
ändring af
förrordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.*
(Forts.)

Förelagten ändring af förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning.
(Forts.)

framlägga ett förslag till lagstiftning äfven med afseende å den fråga, som nu föreligger. Jag försökte att uppdraga gränsen mellan det borgerliga och det kyrkliga samfundet, och jag är viss på, att religionsfrihetens stora grundsats kan mycket väl tillämpas äfven med bibehållande af bådas frihet gent emot hvarandra. Jag yrkade då, att 1868 års författning skulle på det sätt ändras, att när någon medlem af svenska kyrkan framträdde i syfte att åstadkomma kyrklig söndring, det skulle tillhöra den svenska kyrkan att varna honom, och att kyrkan slutligen skulle hafva rätt att från sig afsöndra en sådan medlem. Då nu emellertid icke här något sådant förslag föreligger, utan man endast vill borttaga, jag vågar säga, den sista lemningen af forntidens sätt att uppfatta kyrkotukten utan att sätta något annat i stället, så kan jag för min del icke vara med om något dylikt. Jag tror att genom ett borttagande af 1868 års författning ännu en dörr skall öppnas för att inom kyrkans eget område insläppa hennes fiender, hvilka i skydd af henne och i hennes namn skola der företaga sitt för henne så olycksbringande förstörelsearbete. Jag har redan yrkat afslag å Lag-Utskottets förslag och vidhåller detta mitt yrkande.

Herr Samzelius: Då jag låtit anteckna mig som reservant mot föreliggande betänkande, har jag ansett min skyldighet vara att uppgifva några skäl därför. Det är sällsamt, att jag, som i min mån sökt verka för utveckling af religiös och kommunal frihet, här nödgas uppträda mot det förevarande förslaget, oaktadt jag hyser samma åsigt som den föregående talaren, att i andliga saker verldliga straff äro mindre lämpliga; men jag utgår från den åsigt att den författning, hvarom här är fråga, utgör nästan uteslutande en borgerlig ordningsstadga. Den är icke tillkommen för att undertrycka någons religiösa åsigt, utan för att bibehålla det borgerliga samballets lugn. För att inse detta behöfva vi icke gå tillbaka i historien så långt som till spanska inquisitionen och konventikelpakatet, utan blott tänka oss tillkomsten af denna förordning. Man var öfverens om att det gamla religionstvånget måste upphävas. Man ansåg frihet i detta hänseende vara af väsentlig vikt, jemförlig ungefär med tryckfriheten, hvilken är tillkommen för att bevara allmänt lugn utan att återhålla allmän upplysning. På samma sätt tänkte man här, och liksom man i fråga om Tryckfrihetsförordningen trodde sig hafva en garanti i juryn, ansåg man här garanti ligga i kyrkoråden, hvilka på bondeståndets egen begäran infördes i förordningen. Man hade nemligen åtskilliga funderingar, hvilken garanti man skulle anskaffa, och då hittade man på i bondeståndet detta om kyrkorådet, och de öfriga stånden lyssnade begärligt dertill. Derigenom ansåg man den religiösa friheten vara fullt betryggad, och det skulle icke läggas hinder i vägen för förkunnandet af läror, som icke störde det borgerliga samballets lugn. Så tror jag i allmänhet förordningen blifvit tillämpad och, om ett eller annat beklagligt undantag skeit, kan det icke föranleda upphäfvandet af en lag, som på det hela taget verkat godt. Man säger, att den icke är tillräcklig att stäfja allt detta onda. Det är sant, men tro mig att om lagen ändras, på sätt

här föreslagits, skall derigenom uppstå vida större ofog än hitintills egt rum. Derom är jag öfvertygad, ty lagen i sitt nuvarande skick utgör ändock en god maning åt de andlige talarne till någon varsamhet i uttryck. Jag vet att kolportörer bruka utfara mot kyrkan på det gräsligaste sätt, men det skulle blifva mycket värre, om detta straff icke finnes. Om man antager detta förslag, hvarom Lag-Utskottet hemställt, så vet jag icke, om det i sjelfva verket är något framåtskridande i religiös frihet. Jag är tvärtom mycket tveksam derom. Det skulle vara att gifva dödsstöten åt de korporationer af kommunala förtroendemän, som man utsett att öfvervaka den religiösa friheten, och lägga kontrollen helt och hållet i en embetsmans hand. Det är ett ofantligt stort förtroendevotum mot embetsmännen, för hvilket jag å deras vägnar naturligtvis känner mig mycket smickrad; men hvad blir följden häraf? Vid en sammankomst uppträder en person med de mest besatta påståenden, samhällsupprörande, samhällsvådliga. Hvad skall den stackars kronofogden eller länsmannen göra? Han tror olaglighet vara begången och upplöser sammanträdet. Påtagligt är, att när den uppträdande icke vill lyda kyrkorådet, så åtlyder han icke heller kronobetjenings uppmaning, utan blifver dragen för rätta och dömd till böter, hvilka, om de icke kunna erläggas, förvandlas till fängelse vid vatten och bröd. I stället för att det förut var det förskräckliga kyrkorådet och presten, som förföljde sådana här predikanter, blir det nu byråkratiskt öfvergrepp. En länsman skall utan tvifvel blifva ganska tveksam om hvad han i ett dylikt fall skall göra. Hittills har han litat på att kyrkorådet utöfvat en kontrollerande myndighet, men hädanefter ligger denna helt och hållet på honom. Han skall tillse om *olagligheter* ega rum, och i sådant fall har han uttrycklig skyldighet att upplösa sammanträdet. Man vill hafva bort uttrycket i nuvarande förordning: »Uppträder någon som ej är prest, eller enligt kyrkolagen berättigad att offentligt predika vid dylik sammankomst, såsom lärare med andliga föredrag, som anses leda till söndring i kyrkligt hänseende eller förakt för den allmänna gudstjensten eller eljest till undergräfvande af religionens helgd, ankomme på kyrkorådet att honom förbjuda att i berörda egenskap inom församlingen vidare uppträda.» Om denna punkt uteslutes, så frågar en kronobetjent sig: är det hädanefter tillåtet att uppträda på detta sätt? Derom måste han vara ytterst tveksam. Domarareglerna säga, att icke allt är tillåtet, som lagen icke förbjuder. Går han så till kyrkolagen, blir han ännu mera tveksam om hvad han skall göra. Kyrkolagen har nemligen stränga fordringar på den, som uppträder såsom ordets förkunnare, och den som i ringaste mån åsidosätter kyrkolagens föreskrifter i detta hänseende begår, strängt taget, olagligheter. De som vilja hafva den föreslagna förändringen borde hafva mod och ärlighet att säga rent ut hvad de vilja, och då borde punkten lyda ungefär så här: »Uppträder någon, som ej är prest, eller enligt kyrkolagen berättigad att offentligt predika, vid dylik sammankomst, vare honom icke förment att förkunna sådant, som leder till söndring i kyrkligt hänseende eller förakt för den allmänna gudstjensten eller eljest till undergräfvande af religionens helgd.» Är det meningen,

*Föreslagen
ändring af
förordningar
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.*

(Forts.)

*Förelagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.*

(Forts.)

så sätt ut det, så att man vet, att de hafva rätt att predika det, som leder till söndring i kyrkligt hänseende o. s. v., men antag icke en författning sådan som den nu af Utskottet föreslagna, ty det blir en rättfälla, som åtskilliga komma att fastna i, både de, som uppräda, och de, som handhafva kontrollen. Här har så mycket vackert talats om sanningens inneboende kraft, men jag frågar herrarne, om sanningens inneboende kraft har visat sig tillräcklig att stäffa alla villfarelser i ett land. Jag skall med mina betraktelser vända mig till Amerika, till dess Förenta stater. Det är ett konfessionslöst samhälle, som icke understödjer något religiöst samfund — alldeles som man vill hafva det här. Dock har man funnit nödigt att på senare tider ingripa mot mormonerna. Det visade sig nemligen, att sanningens inneboende kraft icke var tillräcklig att stäffa mormonismens andliga villfarelser, utan man har måst ingripa, och det med världsliga straff, mot andlig förseelse; men här är icke fråga om straff för andlig förseelse, utan därför att man trotsar den världsliga myndighetens bud. För sådant kan en person icke anses såsom någon martyr. Skulle kyrkoråden så illa handhafva sin myndighet, som talaren på dala-bänken påstod, det vore särdeles sällsamt. Jag har i bortåt tjugu år varit ledamot af ett kyrkoråd. Det är mycket sällan ordföranden dikterar beslutet, utan hvar och en vill söka hafva sin mening. Vi sitta icke i kyrkorådet såsom nämndemän. Vi hafva icke en kollektiv röst såsom nämnden, utan hvar och en har sin röst, och förhållandet mellan ordförande och ledamöter har städse varit det angenämate, oaktadt olika meningar åtskilliga gånger uppstått. Det vore en omyndighetsförklaring för hela den kommunala själfstyrelsen, om man frantog kyrkoråden denna befattning och lade den på kronobetjeningen. En talare har sagt: hvartill tjenar att hafva detta, då man icke kan stäffa det större ofoget och straffa dem, som icke tillhöra kristna läran, t. ex. positivister o. s. v? Det är sant, att det är svårt att komma åt dem, när läran framställes under formen af ett vetenskapligt föredrag, men om, såsom det uppgifvits i tidningarne, ett sällskap för förnuftstro skulle söka engagera missionärer för att kungöra och fruktbargöra sin lära under det uppgifna namnet af kristen religion, så förefaller mig denna förordning tillämplig; medlemmarne af detta sällskap anse sig nemligen icke så alldeles utom kristna kyrkan. Man finner sålunda af en vid denna riksdag väckt motion, att då en bekant läkare här i staden, som sökte utgå ur statskyrkan, tillfrågades till hvilket samfund han ville öfvergå, han svarade, till det positivistiska. På prestens förklaring, att han icke kände till dess lära, hänvisade läkaren honom till Comte och hans katekes. »Jag känner icke till denne», svarade presten, »utan säg mig hvaruti er religion består.» Läkaren svarade: »det är Jesu egen lära och hans lefnads exempel.» Anhängarne af positivismen äro dock sådana, som icke ens tåla Jesu namn, utan, såsom bekant är, utbytt det mot »menschlighet». Om nu denne läkare infunne sig på en andaktssammankomst och predikade sina fruktbargörande läror, hvilka han ju säger vara Jesu egna, och således måste åtminstone enligt hans åsigt vara kristna, så tror jag kyrkorådet skulle kunna tillåta sig att förbjuda honom det. Jag vet för öfrigt knappt någon galenskap, som man

icke skulle kunna rubricera under någon slags religiös lära. Man talar om en socialistisk lappskräddare, som icke vann framgång här, men han måtte hafva varit temligen enfaldig, ty hade han sagt, att det var en ny religion, han förkunnade, så skulle han utan tvivel hafva vunnit en mängd anhängare. Till och med nihilismen påstår sig vara en religiös sekt. Nihilisterna säga nemligen, under ett hånfullt åberopande af den heliga skrift, att det är nyttigt att en man dör för folket, och därför skjuta de på kejsaren. Så långt har det lyckligtvis icke gått i vårt kära fädernesland, och jag hoppas för visso af vårt folk, som i grund och botten dock är verkligt religiöst, att något dylikt dåd icke heller för framtiden skall ifrågakomma; men släpper man lös allt, under förmenande att sanningen slutligen skall segra, skall man få se, att åtskilligt annat kommer att inträffa, innan sanningen kommer till heders. Jag är lika viss som någon annan, att den *slutligen* skall segra, men hvad människoslägtet innan dess kommer att upplefva har man sett exempel på i andra länder, och jag hoppas vårt land må slippa det.

Jag kan icke se att den religiösa friheten hotas, då den står under garanti af kommunens egna förtroendemän, som folket eger rättighet att för hvarje år omvälja. Jag finner icke något behof att vidtaga denna förändring, som endast skulle föra till oändligt trassel och icke till större religiös frihet, då den kontroll, som nu ligger på kyrkoråden skulle kastas öfver på kronobetjeningen. Jag anhåller därför om afslag å betänkandet.

Friherre von Essen, Reinhold: Jag skall icke länge upptaga Kammarens tid utan ber endast att få nämna några ord i afseende på dessa utmärkta stöd för kyrkan, som den siste ärade talaren tillika med flera andra har åberopat och som jag för min del anser för mycket bräckliga stöd. Kyrkoråden utgöra i Sverige, såsom vi alla veta, ett antal af öfver 2,000. Redan deraf kan man lätt föreställa sig, att der skall herska mycket olika åsikter icke blott i afseende på uppfattningen af lagens bokstaf och anda, utan äfven i afseende på sättet för dess tillämpning. Erfarenheten har äfven till fullo bestyrkt detta. Hvar och en af herrarne vet noggsamt, att under det att en lekmanapredikant, der kyrkorådet är afvoigt stämmt mot honom, är förhindrad att uppträda, så behöfver han endast gå öfver gränsen för att få predika så mycket han behagar för åhörarne, om de vilja följa med honom. Och om icke åhörarne inse rättvisan i en lag, som tillstodjer sådant, så får jag säga, att icke är jag den, som vill kasta första stenen på dem. Vi hafva här i Stockholm och för öfrigt äfven i flera af våra större städer exempel på, huru predikanter af flera olika läror saklöst uppträda och förkunna sina läror, men ännu icke har jag hört, att något kyrkoråd här i staden har uppträdt mot dem, såsom skulle de utsprida någon villfarelse. Kommer deremot en sådan man till landsorten och predikar, så blir han kanske förbjuden att uppträda, och om han då icke aktar på förbudet, så blir han lagförd, och sedan anses han såsom en martyr för sin tro. Kan då icke folket med skäl undra på, att han får predika i Stockholm, men icke der nere i landsorten? Jag känner

*Föreslagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

*Förelagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.
(Forts.)*

ett exempel på, att en baptist, som uppträdde i Sköfde och predikade och som därför blef dömd till höga böter, kort förut och efteråt uppträd i Örebro, så väl söndag som hvardag, utan att kyrkorådet fann sig föranlåtet att inskrida, detta till hans förra åhörarens stora förvåning, som man ju icke kan undra på. Vi känna ju alla, att på senare tiden uppstått en i någon mån från kyrkans lära afvikande lära om försoningen, som har hyllats af en mängd både lärde och olärde, hvilken lära enligt mitt förmenande verkligen har kommit söndring åstad. Nu kommer en lekman till en landsort och predikar denna lära och blir af kyrkorådet förbjuden att uppträda, men sedan kommer en prest och förkunnar samma lära, och han får fritt predika den, ty honom kommer kyrkorådet icke åt. Vid sådant förhållande får man väl icke undra på, att den allmänna uppfattningen blir, att den lagen är mindre rättvis; men en lag, som ej erkännes som rättvis, verkar ej hvad som med honom åsyftas, utan blir ansedd som en yttring af intolerans. Om man nu tänker sig, att, i stället för att, såsom nu är fallet, här och der ett enstaka kyrkoråd uppträder mot villfarelser, samtliga kyrkoråd i riket skulle uppträda och beifra t. ex. baptisternas läror, så hemställer jag, om det icke skulle blifva ett allmänt rop af ovilja öfver hela landet. Jag anser således, att denna lag icke är rättvis, och jag tror icke heller, att den är möjlig att tillämpa. Visserligen skulle jag kunna hafva ännu flera skäl att anföra, men jag vill icke trötta Kammaren dermed, och jag tror dessutom, att hvad jag redan anfört innebär fullt tillräckliga skäl för det yrkande om bifall till Utskottets förslag, som jag nu slutar med att framställa.

Friherre Hamilton: Redan vid föregående riksdag, då detta ärende jemväl förelåg till behandling, hade jag äran att här i Kammaren framställa min tanke i ämnet. Jag var då och jag är ännu en varm anhängare af det förslag till ändring af ifrågavarande lag, som Lag-Utskottet nu har tillstyrkt, och jag vill icke trötta Kammaren med att upprepa de skäl, som till stor del redan blifvit anförda. Jag ber endast få säga, att den så högt förkättrade lekmanverksamheten gillar jag för min del på det allra högsta, och jag har sjelf i min ort haft tillfälle att se, hvilket ofantligt godt inflytande den har utöfvat på befolkningens hela lefverne. Det är således min åsigt, att det vore högst beklagligt, om det skulle visa sig, att ett flertal inom denna Kammare ansåge, att lekmanverksamheten burit sådana frukter, att ett dylikt tvångsok, som den nuvarande lagen innehåller, fortfarande skulle vara nödigt. Utan strid finnes intet lif på det andliga området, och jag försäkrar Herr Talmannen, att det tillstånd, som i detta hänseende har uppkommit under de sista 20—30 åren, är vida bättre än den andliga död, som förut rädde i flera landsorter.

Jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag.

Herr Schönbeck: Jag kan äfven vid detta tillfälle instämma med den näst föregående talaren. För öfrigt vill jag icke tillåta mig att göra någon anmärkning mot mera än *ett* yttrande, som här har

förekommit. Det var ett yttrande, som fälles af en ledamot, som har sin plats strax framför mig. Han yttrade, att det var från bondeståndet, som denna 1868 års förordning har utgått. Men, mine Herrar, det fans icke något bondestånd här i Sverige 1868. Snarare skulle jag hafva gifvit honom rätt, om han hade sagt, att 1862 års förordning hade utgått från bondeståndet. Det är emellertid redan uppgifvet, att 1868 års författning i betydlig mån afviker från och strider mot den, som utkom 1862. Jag har mig visserligen bekant, att många af mina högst värderade embetsbröder hafva lidit otaliga obehag af dessa kringresande predikanter, som pläga kallas kolportörer, men för min enskilda del har jag, under de 43 år jag skött pastoralsvård, aldrig haft något obehag af någon kolportör, men väl har jag mängen gång haft gagn af deras biträde i församlingen, och utan att bestrida det, som blifvit sagdt om de svårigheter, som på andra orter hafva inträffat, är dock detta ett förhållande, som jag icke velat fördölja.

*Föreslagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankomster
för andakts-
öfning.*
(Forts.)

För min del kommer jag att gifva min röst åt Utskottets förslag.

Herr Samzelius: Jag begärde ordet endast för att bemöta en anmärkning, som har blifvit gjord af den siste talaren angående en uppgift, som jag skulle hafva lemnat, nemligen att bondeståndet bidragit till stiftandet af 1868 års förordning. Derpå vill jag svara, att det väl torde vara honom bekant, att tio år innan denna förordning utfärdades, eller 1858, utkom en lag nästan ordagrant lika lydande med denna, hvilken förordning förbjöd hållandet af sådana sammankomster på tider, då gudstjenst hölls i kyrkan, hvaremot det nu endast är förbjudet att hålla dylika sammankomster så nära kyrkan, att den allmänna gudstjensten deraf kan störas.

Jag hade således nog reda på dessa författningar, fastän kanske icke så väl som den ärade talaren.

Då samme talare yttrat några ord till förmån för den särskilda verksamhet, som kolportörerna utöfva, så ber jag för min del att deri få instämma. Jag har nemligen samma erfarenhet som han, eller att deras verksamhet på många ställen varit företrädesvis gagnande, i det att den har stödt och hjälpt statskyrkan, och i sådana fall lära väl icke presterskap och kyrkoråd varit nog oförståndiga att förbjuda den. Visserligen kan det hända, att de i enskilda fall gjort det, men missbruk hafva ju skett af hvilken lag som helst, och man får icke af en dylik anledning sluta till, att man bör lemna samhället öppet såsom ett slags experimentalfalt för hvilka som helst, ty då komma helt visst andra än de fromma pietisterna att täfla om fältet. I denna fråga är det nemligen den yttersta venstern och den yttersta högern i religiöst hänseende, som räcka hvarandra handen. Den yttersta venstern har ingen tro, den har icke heller någon viss konfession att framlägga och kan icke åstadkomma sådan frihet i kyrkligt hänseende, som den ytterst åsyftar, nemligen religionslöshet. Derfor köra de före sig pietisterna för att de skola rödja vägen, men sedan tänka de sjelfve framtränga på den sålunda banade vägen. Jag skulle nästan vara färdig att här säga det samma som en Upsala universitets kansler vid något tillfälle svarade, när

Föreslagen ändring af förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning. akademiska konsistoriet kom med en petition och bad så bevekligt, att han skulle utverka något, som ansågs önskvärdt för universitetet. Han skickade tillbaka petitionen efter att helt kort hafva derpå skrifvit: »I gode Herrar, I förstån icke hvad I begären!» Framtiden skall visa, om de, som här i den renaste afsigt ifra för detta förslag, verkligen hafva förstått hvad som ligger derunder.

(Eorts.)

Friherre Barnekow: I likhet med föregående talare är jag öfvertygad om denna frågas utgång, men jag vill endast fästa uppmärksamheten på hvad som Utskottet här egentligen begär. Då vi ega en bibel, som är öfversatt på vårt språk, som vi fritt läsa och hvaröfver vi fritt tänka, så begär Utskottet egentligen ingenting annat än att ingen, vare sig prest eller kyrkoråd, skall hafva rättighet att *anse* hvad jag tror, tänker eller talar. Här talas mycket om religion, om positivism och om de olika sekterna. Vi läsa bibeln och der står: »Dömer icke, så varden I icke dömdes»; men jag tager mig friheten hemställa, hvad det är som dömes och fördömes oftare än de olika sekterna. Om vi dömdo litet mindre och icke fälde så stränga omdömen om hvarandra, så skulle det stå bättre till i många afseenden.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Bäckström: Enligt mitt förmenande hade det för denna motions framgång varit vida bättre, om motionären hade dröjt att framkomma dermed till nästa år, då ordinarie kyrkomöte sammanträder, ty äfven om det skulle kunna hända, att motionen i år blefve bifallen, så skulle det nog ändå gå så, som Lag-Utskottets ärade ordförande förutsagt, nemligen att det likväl icke blefve något af, ty man lärer väl icke kunna tänka sig, att ett extra kyrkomöte därför skulle sammankallas.

Eftersom motionen nu emellertid blifvit väckt, så vill jag, i likhet med hvad jag gjort föregående år, yrka bifall dertill, fullt öfvertygad som jag är, att dermed icke någon våda skulle vara förenad, men jag anser, att ett bifall härtill skulle vara ett lämpligt tillmötesgående mot tidsandans kraf.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till förevarande utlåtande och sedan på afslag derå, samt förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Lag-Utskottets Utlåtande N:o 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 30;

Nej — 58.

*Förelagen
ändring af
förordningen
angående sär-
skilda sam-
mankonster
för andakts-
öfning.*

(Forts.)

Föredrogs å nyo och bifölls Lag-Utskottets den 15 och 17 innevarande Februari bordlagda utlåtande N:o 10, i anledning af väckt motion om tillägg till 55 § Utsökningslagen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 17 och 18 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 11, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Femte hufvudtitel.

1 och 2 punkterna.

Biföllos.

3 punkten.

Herr Cavallin: För min del kan jag icke neka till, att den i år vidtagna åtgärden att ställa fyr- och båkutgifterna och lotsverkets stat i riksstaten och under Riksdagens kontroll är mycket bra och rättvis. Jag skulle dock hålla före, att detta öfverlemnande till Riksdagen af dessa stater och dessas sättande under Riksdagens kontroll hade varit vida bättre och önskvärdare, om det hade skett för en icke så aflägsen tid tillbaka. Det har nemligen de senare åren, synes det mig, vidtagits åtgärder för Lotsstyrelsens lönerreglering, hvilka åtgärder mycket ingripit på fyr- och båkmedelsintraderna. Den närvarande statsverkspropositionen, likasom detta Stats Utskottets utlåtande, angifver, att till lotsverket, deri inbegripna såväl Lotsstyrelsen som underbefäl och till någon mindre del manskapet, skulle åtgå, enligt min beräkning, cirka 580,000 kronor. Då nu hela intraden är beräknad för fyr- och båkmedlen till 1,200,409 kronor, synes mig lotsväsendet hafva tagit lejonparten af en inkomsttitel, afsedd för ett helt annat ändamål!

*Ny lönestat
för Lots-
styrelsen och
lotsverket.*

Jag tillåter mig fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att de fyr- och båkmedel, som inflyta, äro af en särskild beskaffenhet derutinnan, att dessa medel icke betalas ensamt af våra svenska fartyg, utan till ungefär hälften af främmande nationers! Jag har fått den öfvertygelsen, att man icke hyser särdeles medlidande med våra svenska fartyg och våra svenska sjöfartsintressen, men jag hyser dock den åsigten, att denna Kammare icke utan en viss betänksamhet skulle, såsom här vore fråga om, för all framtid gifva sitt ord på, att utaf dessa fyr- och båkmedel skulle användas nära nog hälften för ett ändamål, som vi dock måste erkänna vara för fyr- och båkväsendet främmande. Jag tror icke att det är riktigt, helst när

*Ny lönestat
för Lots-
styrelsen och
lotsverket.
(Forts.)*

andra nationer i våra hamnar affordras denna afgift, att använda den till ett ändamål, som, jag vågar säga det, icke just i synnerlig mån berör det ändamål, för hvilket den blifvit insamlad, och hvilket ändamål allt för tydligt finnes angifvet i sjelfva benämningen »fyr- och båkmedel». Jag vågar påstå, att det är mot främmande nationer icke alldeles så att säga »fint» handladt.

Det är möjligt, och det är någonting som kan hända, att en regering vid tillfälle af en omorganisation för lotsverket kan komma i frestelse att något mycket anlita dessa medel för sådant ändamål, men detta är dock någonting, som möjligen kan ett kommande år rättas. Deremot tror jag, att det icke skulle se så alldeles bra ut, om Riksdagen sade: för nu och all framtid skall detta lotsväsende efter denna stat aflönas af fyr- och båkmedlen!

Jag är, såsom jag nyss sade, mycket tacksam för, att Riksdagen fått ett ord med i laget vid kontrollen öfver dessa medel, men skulle specielt denna Kammare för den skull taga på sig ansvaret för ett sådant användande af fyr- och båkmedlen, vore jag för min del nästan böjd för att betacka mig för denna Riksdagens kontroll öfver medlen.

I statsverkspropositionen för i år finnes från fyr- och båkafgifterna upptagen aflöning till 70 fyrmästare med 79,500 kronor och aflöning till fyrbetjeningen m. m. 167,915 kronor, eller i rundt tal motsvarande tillhoppa 248,000 kronor. Detta är, så vidt jag kunnat finna, de enda utgifterna för fyrväsendet; vill jag dertill lägga 20,000 kronor att utgå till fyringenjörer, skulle hela beloppet blifva 268,000 kronor. Nu vågar jag påstå, att 268,000 kronor, som vi veta komma att användas till fyr- och båkväsendet, är en väl liten anpart af fyr- och båkmedlen, 1,200,409 kronor. Det säges visserligen att till underhåll af fyr- och lotsbyggnader anslås 342,039 kronor 83 öre och till särskilda omkostnader 72,040 kronor, eller tillhoppa 414,079 kronor 83 öre. Ilvilka dessa särskilda omkostnader äro vet jag icke, och jag tror verkligen icke, att någon annan skall kunna säga, hvilka de äro. Huru, när och hvar dessa 414,079 kronor 83 öre komma att användas, derom kan jag icke heller hafva fått någon föreställning af den Kongl. propositionen!

Jag tror dessutom, att om Riksdagen nu utan vidare påtager sig den angifna staten med ålderstillägg och pensionsstat för lotsverket, handlar den gent emot detta embetsverk och dess stat icke alldeles konsekvent, jemfördt med hvad man har praktiserat mot öfriga embetsverk. Jag tror nemligen, att icke något embetsverks löner blifvit reglerade för än löneförhållandena och arbetet för hvar och ett hafva varit temligen noggrant undersökta af särskild komité. Något sådant skulle nu här vid lag icke ega rum, utan en stat, som är åtskilliga år gammal och redan tillämpats, ehuru den undergått förändringar år från år, skulle Kammaren utan vidare undersökning acceptera. Jag tror derföre, att Stats-Utskottet hade förfarit särdeles välbetänkt och bra, om det hade, t. ex. för ett år eller endast tills vidare, beviljat denna stat och på samma gång såsom vilkor fastställt, att en komité för noggrann utredning och närmare granskning af den ifrågavarande staten för lotsverket skulle tillsättas. Jag

tror för den skull, att det för den ifrågavarande punkten skulle vara mycket ändamålsenligt och godt, om Kammaren ville till Stats-Utskottet återremittera densamma. Jag yrkar sålunda återremiss.

*Ny lönestat
för Lots-
styrelsen och
lotsverket.*

(Forts.)

Grefve Lagerberg: Om jag rätt har uppfattat den siste talarrens yttrande, anmärkte han först, att det vore ledsamt, att denna fråga icke hade kommit att blifva fastställd förut i riksstaten. Men det är ju bekant, att åtminstone pensionsväsendet redan förut kommit till Riksdagens pröfning, men då gaf Riksdagen till svar, att Riksdagen ingalunda ville fastställa pensioner för ett verk, hvars löner icke Riksdagen hade godkänt, och med det svaret ingick Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t. Detta beträffande den första anmärkningen.

Den andra anmärkningen var den, som gälde, att det skulle förhålla sig med fyr- och båkmedlen på det sättet, att en stor del användes till lotsväsendet, ehuru afgifterna egentligen drabbade främmande nationer. Jag får säga, att, med den kännedom jag har om internationella förhållanden, jag tror att, om vi, utan att skada sjöfartens intressen, skulle kunna ställa så till, att de främmande nationerna skulle få erlägga så stora afgifter, att man med dem kunde aflöna Lotsstyrelsen och lotsverket, deri icke skulle ligga något orätt.

Den tredje anmärkningen gälde, att Riksdagen skulle låta en komité undersöka, huruvida den af Kongl. Maj:t föreslagna staten för Lotsstyrelsen och lotsverket är tillfredsställande, huruvida antalet af dess embetsmän är tillräckligt, och huruvida lönerna äro lagom stora i förhållande till det arbete, som fordras. Ja, derom kan naturligtvis hvar och en hafva sin egen tanke. För min del anser jag en sådan undersökning öfverflödigt, ty jag tycker att den stat, som blifvit af Kongl. Maj:t föreslagen, innehåller med högst få förändringar just det antal personer, som under åtskilliga tider der behöft användas, och den innehåller åtskilliga löneförhöjningar, som äro grundade på enahanda förhållanden och vilkor som löneförhöjningarne i rikets alla öfriga embetsverk. Likaså är ock förhållandet med frågan om pensionerna. Nu kan man naturligtvis hafva mycket olika uppfattning om hvad som är för mycket eller för litet; derom vill jag icke nu bestämdt yttra mig, men för min del har jag kommit till det resultat, att här icke är för mycket föreslaget, och detta så mycket mera, som Lotsstyrelsen och lotsverket dock icke är någon så liten förvaltningsgren, som många måhända föreställa sig. Den har ytterst ansvarfulla göromål, och jag tror det bör vara mycket skickliga personer, som hafva med dessa att göra. Jag tror dessutom äfven, att de förändringar, hvilka i afseende på personalen blifvit på senare tid vidtagna, äro särdeles beaktansvärda, och jag vill i sådant afseende nämna, att på senare tider indragits 3 inspektörer, 16 fördelningschefer och icke mindre än 59 mästerlotsar, i hvilkas ställe blifvit tillsatte 1 inspektör, 8 lotskaptener och 16 öfverlotsar. Dessa platser jemte andra indragningar hafva betungat staten med en ganska stor öfvergångsstat, men denna kommer naturligtvis i framtiden att helt och hållet försvinna, och medlen blifva då till-

Ny lönestat för Lotsstyrelsen och lotsverket. gängliga till lotsverkets utveckling eller nedsättning i fyr- och båkafgiften.

(Forts.)

Om man vill uppföra detta anslag på ordinarie stat och säga: Lotsstyrelsen och lotsverket kostar årligen, som siste talaren sade, omkring 600,000 kronor, om man äfven låte fyr- och båkmedlen gå in till Statskontoret och uppförde alla utgifter för fyrar, båkar, sjömärken etc. etc. på ordinarie stat. så måste ju Kongl. Maj:t för hvarje den minsta ändring få lof att derom begära Riksdagens bifall, och då tror jag det skulle blifva mycket illa bestäldt med sjöfarten.

Jag tror att det sätt, som Kongl. Maj:t nu föreslagit, och som i det närmaste redan finnes, är det allra bästa, ty min öfvertygelse är den, att om fyr- och båkmedlen gifva så stora inkomster att man på dem får stora reservationer, och dessa penningar icke behöfva användas till att öka antalet fyrar eller sjömärken, Kongl. Maj:t påtagligen kommer att tillvägagå så, att han sänker fyr- och båkafgifterna, sedan man erkänt, att denna inkomst- och utgiftsstat skall sköta sig sjelf. Men lika säkert är också, att, om dessa fyr- och båkafgifter icke räcka till, om förhållandena med sjöfarten skulle blifva sådana, att det behöfver anläggas ytterligare fyrar och lotsstationer, Kongl. Maj:t då kommer att höja fyr- och båkafgifterna. Under sådana förhållanden tycker jag det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget vara för mig mycket tilltalande, och vid den undersökning, som jag fått lof att göra vid frågans behandling i Utskottet, har jag kommit till det resultat, att om äfven en och annan mindre anmärkning finnes, om än en eller annan hundrakrona kunnat indragas, anmärkningarne i det hela taget icke äro ens nämnvärda.

Man har äfven anmärkt icke blott här, utan äfven man och man emellan, att den ifrågasatta pensioneringen skulle vara för hög. Den är densamma som för civile tjänstemän och består af en liten pension från amiralitetskrigsmanskassan, och resten från lotsverket. De hafva förut fått sina fyllnadspensioner från 9:de hufvudtiteln. Kongl. Maj:t har ansett, att de böra utgå från lotsverket, och för min del tycker jag, att inkomsterna från fyr- och båkmedlen väl kunna för detta ändamål användas. Om jag skulle göra någon anmärkning, så vore det den, att äfven de pensionsbelopp, som nu utgå från amiralitetskrigsmanskassan, borde gå ut från fyr- och båkmedlen.

Man har äfven anfört, att chefen har för hög lön. Han är dock satt i samma kategori som chefer i öfriga förvaltande embetsverk, och detta med rätta, ty han har mycket att göra och skall vara kunnig om våra kuster från Haparanda ända till Svinesund. Det finnes för öfrigt mer än 100 fyrar och öfver 5,000 fasta eller flytande sjömärken att öfvervaka. Han har en personal på 1,284 personer under sig eller ett antal, som är större än till och med det Generaltullstyrelsen har under sig. Tager man då tillika i betraktande den skicklighet, som för skötandet af det hela erfordras, tror jag icke att han är för högt aflönad. Han har till närmaste man en inspektor, hvilken har till hufvudsakligt göromål dels att vara ett substitut för chefen, då denne är hindrad, dels att resa omkring och hålla reda på underafdelningarne i landets olika orter. Jag tror, att

om allt detta skall skötas i sjöfartens intresse, fordras dertill en skicklig karl, som har erfarenhet och öppen blick för hvad som i det ena eller andra hänseendet kan vara riktigt.

För min del skulle jag önska, att Kammaren bifölle Kongl. Maj:ts förslag, så att man en gång kunde komma ifrån dessa välsignade lönerogleringar, och jag tror icke att man skulle vinna något på en återremiss, om icke att man möjligen lyckades att pruta ned ett eller par hundra kronor. Men dermed vore icke mycket vunnet, utan då vore det mycket bättre att redan nu bifalla punkten, och jag yrkar för den skull bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

*Ny lönestat
för Lots-
styrelsen och
lotsverket.
(Forts.)*

Herr Cavallin: Jag tillät mig åter begära ordet emedan jag trodde mig af den föregående talarens anförande finna, att han icke har riktigt tydligt för sig, att lotsväsendet och fyr- och båkväsendet äro två mycket skilda saker. Det kan väl icke vara den ärade talaren obekant, att till allra största delen lotsverkets omkostnader skulle betalas genom de lotspenningar, hvilka, år för år höjda, årligen affordras de trafikerande, som begagna sig af lotsar. Jag tror att man icke ser denna fråga såsom man bör, och detta emedan man icke vill göra sig reda för skillnaden mellan lotsväsendet och fyrinrättningen. Genom att under de senare åren flera gånger höja lotspenningarne har man kommit derhän, hvilket äfven vitsordas af Lotsstyrelsens senaste berättelse till Kongl. Maj:t, att i t. ex. en af de mera betydande norrländska städerna lotsarnes förtjenst uppgått till 2,800 kronor, och att om i en mängd andra städer den icke uppgått till fullt så höga belopp, men dock uppgått så högt, att man kan antaga den hafva varit större än en lön för en sådan person bör vara. Det kan visserligen invändas, att Lotsstyrelsen måste hafva till sitt föfogande nödiga medel för att på andra hamnar, som icke trafikerar af så många fartyg, kunna gifva en skälig inkomst åt lotsarne, men jag skulle tro att lotsverket kunde och borde sjelf draga sina kostnader, om det verkligen vore riktigt ändamålsenligt regleradt, och jag tycker att den tanken ligger mycket nära till hands, att man kunde, om på ett ställe lotspenningarne uppgingo till 2,800 kronor men på ett annat till 200 eller 300 kronor, så ordna frågan om dessa medel, att aflöningarne till lotsarne utginge efter ett fastställt maximi- eller minimi-belopp.

Jag har visserligen från ett håll, der jag icke kunnat vänta något sådant, hört sägas, att det skulle uppstå svårigheter vid ett sådant tillvägagående i fråga om hvarest man skulle göra af det öfverskott, som skulle uppstå på maximilönerna, men jag tror att dessa svårigheter lätt kunde afhjelpas genom en åtgärd, som vore fullkomligt i sin ordning, nemligen genom att bilda en fond för att användas till att hålla lotslönerna uppe under tider, då trafiken vore ringa och till följd deraf äfven de inflytande lotspenningarne ringa, eller för att fylla bristen i maximilönen, om under ett år sådan skulle genom Lotspenningarnes ringare belopp förekomma.

Jag har med detta allenast velat säga, att lotsverkets och Lotsstyrelsens organisation icke är att taga precis så lätt, att man, första gången den förekommer, bör klippa af frågan genom att handläst

Ny lönestat för Lotsstyrelsen och lotsverket. taga den organisation, som finnes att tillgå, utan vidare undersökning. Anspråken hos sjöfarten äro så till vida berättigade, att hvad den betalar till fyr- och båkinrättningen och i lotspenningar, det har den rätt fordra må komma hvar och en af dessa inrättningar särskildt till godo.

(Forts)

Jag vågar ytterligare anhålla om återremiss.

Friherre von Kræmer: Då den ärade talare, som har bestridit det slut, hvartill Stats-Utskottet kommit, har yrkat återremiss och tillika angifvit, i hvilket syfte den skulle ske, nemligen för att få den ändring, att Utskottet skulle tillstyrka bifall till hvad Kongl. Maj:t har föreslagit men endast för *ett* år, så hemställer jag, om icke detta närmare bestämmande af återremissens syfte äfven bör vara bestämmande för det öde, som bör träffa detta yrkande.

Något mindre lämpligt kan man väl knappt tänka sig än att föreslå bland annat pensionsstaters fastställande på ett år! Ett yrkande om rent afslag kunde jag derföre hafva förstått, men icke ett yrkande på återremiss i detta syfte ensamt. Då Kongl. Maj:t år 1877 begärde att få lönestaten för lots- och fyrinrättningen fastställd, svarade Riksdagen med en skrifvelse, hvari förklarades, att Riksdagen icke ville lemna bifall dertill, förrän Riksdagen fått pröfva staten. Nu har Riksdagen fått göra det. Kan man då egentligen ifrågasätta annat än att Riksdagen, när den fått den önskan uppfylld, den i nämnda skrifvelse framstälde, skall bifalla förslaget? Vill Riksdagen göra någon jemkning i lönebeloppen, så står det deremot naturligtvis Riksdagen fritt, men jag får säga som den föregående talaren, att om ett och annat hundratal möjligen kunde afprutas, så vore det ock allt hvad man skulle kunna vinna, och inom Utskottet fann man ej anledning att föreslå något sådant.

Dessutom ber jag att särskildt få påpeka, att Kongl. Maj:t säger: »med Kongl. Maj:t fortfarande förbehållen rätt såväl att i staterna vidtaga de jemkningar, hvilka kunde blifva af inträffade omständigheter påkallade, som ock att för det med anslaget afsedda ändamål använda det öfverskott, som å inkomsterna kunde uppstå»; och att då Stats-Utskottet deremot i sista punkten af sin motivering, som således kommer att åtfölja Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t, yttrar, att Utskottet tillstyrker bifall till Kongl. Maj:ts proposition »under förutsättning, att den Kongl. Maj:t förbehållna rätt att i staterna göra jemkningar *icke* afser någon rubbning i de för de särskilda befattningarne fastställda lönebelopp» etc., så synes det mig, att redan detta är en ganska sträng förändring af hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Såsom ett slags vederlag för att lönestaterna hädanefter skola för Riksdagen framläggas, har Kongl. Maj:t i afseende å pensioneringen begärt, att den för framtiden skulle på ett bättre och riktigare sätt regleras. Härvid förekommer dock, att detta kan icke komma att kosta staten mera utan snarare tvärtom, ty då kostnaderna för pensioneringen förut skulle utgå af två olika förslagsanslag, så är det nu förslaget, att pensioneringen hädanefter skall utgå af fyr- och båkmedlen.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, får jag yrka bifall till Utskottets förslag.

*Ny lönestat
för Lots-
styrelsen och
lotsverket.
(Forts.)*

Grefve Lagerberg: Då jag sist hade ordet, yrkade jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Det var emellertid ett misstag, ty, såsom herrarne af utlåtandet behagade finna, är slutstrofen i Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets förslag icke fullt lika. Jag anhåller därför att få taga tillbaka det yrkandet och yrkar i stället bifall till Stats-Utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till ifrågavarande punkt och sedan derpå, att punkten skulle till Utskottet återförvisas; och förklarades den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkterna 4—12.

Biföllos.

Föredrogs å nyo och bifölls Stats-Utskottets den 17 och 18 innevarande månad bordlagda utlåtande N:o 16, angående Kongl. Maj:ts nådiga förslag om anvisande af medel för bekostande af två geologers resa till Spetsbergen.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att på föredragningslistan för nästa sammanträde skulle uppföras främst de under dagens lopp första gången bordlagda ärendena och sist de betänkanden, som denna dag blifvit bordlagda för andra gången.

Kammaren åtskildes kl. 10 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
